

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ»

Завідувач кафедри:

д.е.н., професор

Володимир ЗАЙЧЕНКО

«25» грудня 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

на тему:

«Підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств

(на прикладі приватного підприємства агрофірма «Могутнє» с. Глібівка

Вишгородського району Київської області)»

«Improving the efficiency of agricultural enterprises»

Виконав здобувач вищої освіти 2м курсу,
групи ЕА-22м-1,4 ОПП «Економіка агробізнесу
та агротрейдингу»

спеціальності 051 «Економіка»

Зеленько Володимир Олегович

«25» грудня 2023 р.

Керівник роботи:

к.т.н., доцент Савеленко Г.В.

«25» грудня 2023 р.

Рецензент:

к.е.н., професор Савченко В. М.

« _____ » _____ 2023 р.

м. Кропивницький

Центральноукраїнський національний технічний університет
Факультет Економічний
Кафедра Економіки та підприємництва
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 – «Економіка»
Освітньо-професійна Економіка агробізнесу та агротрейдингу
(освітньо-наукова) програма

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри економіки
та підприємництва

(підпис)
д.е.н., проф Володимир ЗАЙЧЕНКО
(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

« 9 » вересня 2023 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Зеленька Володимира Олеговича

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи «Підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств (на прикладі приватного підприємства агрофірма «Могутнє» с. Глібівка Вишгородського району Київської області)»

2. Керівник роботи Савеленко Григорій Володимирович, к.т.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту 25 грудня 2023

4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи Мета кваліфікаційної роботи: дослідження теоретичних основ та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств

Завдання: розкрити теоретичні основи поняття ефективність; проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства; розглянути технологічні інновації та їх вплив на ефективність рослинництва; провести аналіз ринку виробництва сільгосппродукції; проаналізувати основні ризики для функціонування в умовах війни; розглянути загальну організаційно-економічну характеристику ПП «Могутнє»; провести SWOT- аналіз діяльності підприємства; провести аналіз фінансово-економічного стану підприємства; проаналізувати витрати підприємства; запропонувати шляхи підвищення ефективності діяльності ПП «Могутнє» .

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів виконання кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами	09.09.23-20.09.23	
2.	Написання вступу та першого розділу «Теоретичні основи ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств»	21.09.23-10.10.23	
3.	Написання другого розділу «Аналіз результатів господарської діяльності ПП «МОГУТНЄ»	11.10.23-11.11.23	
4.	Написання третього розділу «Шляхи підвищення ефективності діяльності ПП агрофірма «МОГУТНЄ»	12.11.23-10.12.23	
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи	10.12.23-15.12.23	
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату	15.12.23-20.12.23	
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, рецензії, підготовка до захисту	20.12.23-25.12.23	

Дата видачі завдання

«9» вересня 2023 р.

Керівник роботи _____ Савеленко Г. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Завдання прийняте до виконання

«9» вересня 2023 р.

Здобувач _____ Зеленько В. О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Зеленько В. О. Підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств (на прикладі приватного підприємства агрофірма «Могутнє» с. Глібівка Вишгородського району Київської області): кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка агробізнесу та агротрейдингу» зі спеціальності 051 – «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2023. 79 с.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні основи ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано сутність поняття «ефективність». Визначено переваги і недоліки технологічних інновацій.

У другому розділі роботи здійснено аналіз фінансово-економічного стану підприємства. Надано загальну організаційно-економічну характеристику приватного підприємства «Могутнє». Здійснено аналіз витрат ПП «МОГУТНЄ» та аналіз ринку сільськогосподарської продукції.

У третьому розділі розроблено науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Обґрунтовано і запропоновано впровадження нової технології обробітку ґрунту Strip-till, впровадження супутникового моніторингу та проведено розрахунок економічної ефективності від їх впровадження.

Ключові слова: Strip-till, No-till, супутниковий моніторинг, сучасні агротехнології, технологічна карта вирощування, агробізнес.

ANOTATION

V. O. Zelenko. Increasing the efficiency of agricultural enterprises (on the example of the private enterprise of the Mogutne agricultural firm, Hlibivka village, Vyshgorod district, Kyiv region): qualification work for the second (master's) level of higher education under the OPP "Economics of agribusiness and agrotrading" in the specialty 051 - "Economics" / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2023. 79 p.

In the first section of the work, the theoretical foundations of the efficiency of agricultural enterprises are investigated. The essence of the concept of "efficiency" is analyzed. Advantages and disadvantages of technological innovations are determined.

In the second section of the work, an analysis of the financial and economic state of the enterprise was carried out. The general organizational and economic characteristics of the private enterprise "Mogutne" are given. An analysis of the costs of PE "MOGUTNE" and an analysis of the market for agricultural products was carried out.

In the third section, scientific and practical recommendations for increasing the efficiency of the enterprise's activities have been developed. The implementation of the new Strip-till soil cultivation technology, the introduction of satellite monitoring, and the calculation of the economic efficiency of their implementation were substantiated and proposed.

Keywords: Strip-till, No-till, satellite monitoring, modern agricultural technologies, technological map of cultivation, agribusiness.

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень.....	6
ВСТУП.....	7
1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	10
1.1 Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України	10
1.2 Оцінка ефективності в контексті сільського господарства та сільських територій.....	19
1.3 Технологічні інновації та їх вплив ефективність рослинництва	28
2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «МОГУТНЄ»	35
2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика ПП «Могутнє»	35
2.1.1. Аналіз ринку виробництва сільськогосподарської продукції.....	37
2.1.2. Основні ризики для функціонування аграрного сектору в умовах війни	40
2.1.3. SWOT-аналіз діяльності с/г підприємства	43
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства.....	46
2.3. Аналіз витрат ПП «Могутнє»	56
3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП АГРОФІРМА «МОГУТНЄ».....	62
3.1 Фактори, що впливають на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств	62
3.2. Обґрунтування вибору інноваційних технологій	63
3.3. Розрахунок економічної ефективності запропонованих інновацій	68
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	81

Перелік умовних позначень

ГІС – геоінформаційна система

ІТ – інформаційні технології

ІС – інформаційна система

ОЗ – основні засоби

ОФ – основні фонди

ПП – приватне підприємство

ПММ – паливо-мастильні матеріали

ПР – поточний ремонт

с/г – сільськогосподарський

СФГ – селянське фермерське господарство

ТО – технічне обслуговування

ВСТУП

Актуальність теми. Сільськогосподарська галузь є однією з провідних в економіці України. Від ефективності її функціонування залежить продовольча безпека країни, рівень життя на селі та стан економіки країни загалом. В умовах ринкової економіки гостро постає питання конкурентоспроможності вітчизняних сільгоспвиробників. Тому актуальним є пошук шляхів підвищення ефективності їх діяльності.

Для ефективної роботи сільгосппідприємств потрібне постійне вдосконалення системи управління. Важливою тенденцією є запровадження цифрових технологій в агросекторі. Це дозволяє автоматизувати процеси, підвищити продуктивність і зменшити витрати. Прикладами є системи точного землеробства, дистанційного зондування, обробки великих даних тощо. Їх використання є ключем до конкурентоспроможності сучасних аграрних підприємств.

Теоретичні та практичні аспекти діяльності аграрних підприємств досліджували провідні економісти-аграрії. Зокрема, у працях В.Г. Андрійчука, О.Ю. Єрмакова, П.М. Макаренка, О.М. Савицької, В.О. Салабая, Л.Л. Мельника, Л.Ю. Мельника, О.Ю. Лупенка розглянуто теоретичні й практичні аспекти діяльності сільгосппідприємств. Зокрема, проблеми та напрями забезпечення ефективності аграрних підприємств.

Незважаючи на ґрунтовні дослідження, потребують подальшого вивчення питання визначення основних напрямків діяльності сільгосппідприємств з урахуванням регіональних особливостей. Це дозволить підвищити ефективність виробництва та конкурентоспроможність на аграрному ринку.

Враховуючи важливість досліджень ефективності виробництва для сільгоспвиробників обрано тему роботи та визначено коло питань щодо підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств.

Мета та завдання дослідження.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розширення теоретико-методичних засад та розроблення рекомендацій науково-прикладного змісту

щодо підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств (на прикладі приватного підприємства агрофірма «Могутнє» с. Глібівка Вишгородського району Київської області).

Для досягнення поставленої мети необхідне вирішення таких завдань:

- здійснити аналіз наукової думки щодо розуміння поняття «ефективність»;
- проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства;
- проаналізувати технологічні інновації та їх вплив на ефективність рослинництва;
- провести аналіз ринку виробництва сільськогосподарської продукції
- провести аналіз фінансово-економічного стану ПП «МОГУТНЄ»;
- проаналізувати фактори, що впливають на ефективність діяльності сільгосппідприємств;
- запропонувати шляхи підвищення ефективності діяльності ПП «МОГУТНЄ»;
- оцінити економічну ефективність запропонованих інновацій.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств на прикладі сільськогосподарського приватного підприємства агрофірма «Могутнє».

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та прикладні аспекти підвищення ефективності діяльності на агропідприємстві.

Інформаційну базу дослідження становлять офіційні джерела з питань підвищення ефективності агропідприємств. Вивчено нормативно-правові акти, державні програми, закони щодо підтримки агробізнесу. Також проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних науковців щодо ефективності сільгоспвиробників, статистичні дані досліджуваного приватного підприємства агрофірма «Могутнє».

Наукова новизна отриманих результатів кваліфікаційної роботи:

- *удосконалено* програмно-цільові заходи щодо підвищення ефективності сільськогосподарського підприємства;

Практичне значення результатів полягає в розробці пропозицій щодо поступового переходу сільськогосподарського підприємства від технології обробітку ґрунту No-till на Strip-till та застосування сервісу дистанційного зондування EOSDA Crop Monitoring. Їх реалізація дозволить керівництву підприємства підвищити ефективність його діяльності та надасть оперативну інформацію про стан земельних ресурсів, що сприятиме прийняттю ефективних рішень. Отже, практична цінність роботи - в рекомендаціях, які підвищують ефективність діяльності підприємства за рахунок впровадження нових інноваційних технологій.

Апробація отриманих результатів: основні висновки та пропозиції виконаної кваліфікаційної роботи було викладено у доповіді на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи економічного розвитку в умовах модернізаційних процесів в Україні та світі», яка відбулася 12 грудня 2023 р. у м. Кропивницький, в ЦНТУ). Тези доповіді опубліковано у збірнику матеріалів конференції (назва тез доповіді – «Інновації в сільському господарстві»).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 94 сторінок, у тому числі 79 сторінки основного тексту. Ілюстративний матеріал кваліфікаційної роботи включає 13 таблиць і 4 рисунки.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

1.1 Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства України

Агропромисловий комплекс України - це сукупність галузей економіки, що охоплює сільське господарство, рибне господарство, харчову промисловість, переробку сільгосппродукції, їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення.

Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки України зі значними природними конкурентними перевагами. Розвиток агросектору забезпечується насамперед багатими ґрунтовими ресурсами - родючими чорноземами. Більшість країн світу не мають і десятої частини того чорнозему, який є в Україні. Загальна площа українських чорноземів дорівнює території Великобританії.

При порівнянні обсягів виробництва основних видів продукції аграрного сектору у різні роки в Україні можна виокремити кілька ключових тенденцій. Наприклад, у 1990 році національні виробники вирощували зернових та зернобобових культур у кількості 51,1 мільйона тон, тоді як до 2020 року цей показник зріс до 64,9 мільйона тон. Подібні динаміки спостерігаються й у вирощуванні овочів та фруктів: з 27,9 мільйона тон у 1990 році ця цифра збільшилась до 33,3 мільйона тон у 2020 році.

Важливо відзначити, що протягом цього періоду структура виробництва аграрної продукції відзначається змінами в напрямку зменшення, особливо в контексті вирощування технічних культур з агропромислового комплексу, таких як буряк, соняшник, соя та ріпак. У 1990 році виробництво технічних культур становило 47,1 мільйона тон, в той час як у 2020 році ця цифра скоротилась до 27,6 мільйона тон. Також відзначається зменшення виробництва м'яса, молока, меду та яєць, де у 1990 році вони складали 29,8 мільйона тон, а до 2020 року цей показник скоротився до 12,7 мільйона тон. [1]

За даними Держкомстату, у 2020 році частка сільського господарства у ВВП України становила близько 10%. Незважаючи на певні труднощі, аграрний сектор демонстрував зростання. Україна має всі можливості для подальшого нарощування експортного потенціалу агропромислового комплексу за рахунок впровадження інноваційних технологій та підвищення ефективності виробництва.

За підсумками 2023 року, згідно з даними Міністерства аграрної політики та продовольства, на третьому тижні листопада загальний врожай зернових і олійних культур у поточному маркетинговому році оцінюється на рівні 75,7 мільйона тон. Зокрема, збір зернових і зернобобових було проведено на площі 10,2 мільйона гектарів, з яких зібрано 55,1 мільйона тон зерна при врожайності 53,8 центнерів з гектара. У цю категорію входять пшениця (22,5 мільйона тон з врожайністю 47,9 ц/га), кукурудза (24,9 мільйона тон з врожайністю 74,8 ц/га) та ячмінь (5,9 мільйона тон з врожайністю 39,3 ц/га). [2]

Збір олійних культур було здійснено на площі 8,2 мільйона гектарів, де врожай склав 20,7 мільйона тон, зокрема соняшнику - 11,9 мільйона тон при врожайності 23,8 центнерів з гектара. Важливим чинником для підтримки стабільних темпів надходження валюти від експорту сільськогосподарської продукції в умовах світового зниження цін є забезпечення безперебійного функціонування морських шляхів експорту зерна і розблокування автотранспортних коридорів на західному кордоні країни.

Сільське господарство як галузь має низку особливостей, що впливають на діяльність аграрних підприємств:

- Виробничими ресурсами є живі організми - рослини і тварини. Тому в агросекторі економічні закони тісно переплітаються із законами природи.
- Основним ресурсом є земля, безпосередньо пов'язана з працею та виробництвом. Її якісні та кількісні характеристики впливають на результати діяльності.
- Природні умови значно впливають на роботу аграрних підприємств, тому потрібно володіти великим обсягом інформації для мінімізації ризиків.

- Використовуються територіально розподілені ресурси, що потребує значних витрат на транспортування.
- Є часовий розрив між робочим періодом та періодом виробництва, який залежить від природних факторів.
- Виникає сезонність, що вимагає змін в організації праці та використанні трудових ресурсів.
- Важливу роль відіграють водні ресурси, їх нестача впливає на вартість продукції.
- Транспортування засобів виробництва потребує значних витрат.

Агропромисловий комплекс формує близько 12,1% валової доданої вартості України та є одним з основних бюджетоутворюючих секторів економіки [3]. Розробка комплексної системи заходів для ефективного ведення сільськогосподарської діяльності можлива завдяки стратегічному маркетингу. Потрібен аналіз аграрного ринку та формування маркетингової програми з місією, цілями, завданнями і інструментами для їх реалізації.

Площа сільськогосподарських угідь України є найбільшою в Європі - 41,5 млн га, що становить 68,7% території країни. З цієї площі 32,5 млн га використовуються для вирощування сільськогосподарських культур. Сприятливими чинниками для аграрного сектору є близькість ринків збуту, розвинена транспортна інфраструктура, зростання глобального попиту на продовольство та біопаливо, а також наявність порівняно дешевої робочої сили.

Наявні орієнтири розвитку агросектору мають розглядатися як основні конкурентні переваги. Стратегічний маркетинг повинен бути спрямований на впровадження інновацій у використанні земель та перехід на альтернативні джерела енергії.

Додатковими факторами є оновлення аграрної освіти та створення науково-дослідних центрів за моделлю "Держава - Освіта - Агробізнес - Фермери".

На сьогодні, основа українського сільського господарства – це рослинництво (близько 72% продукції). Необхідне постійне вдосконалення галузі для сталого розвитку та аналіз проблем тваринництва. Головне завдання -

виробництво тваринницької продукції відповідно до вимог внутрішнього і зовнішнього ринку. Підвищення конкурентоспроможності передбачає стандартизацію та сертифікацію технологій.

Частка тваринництва становить 28%, з них 13,5% - вирощування худоби і птиці. Диспропорція між рослинництвом і тваринництвом впливає на торговий баланс. Потенціал тваринництва необхідно нарощувати шляхом інновацій.

За прогнозами, реалізація стратегії розвитку дозволить збільшити частку тваринництва в агропромисловому комплексі України до 40% до 2030 року. Це сприятиме підвищенню ефективності галузі та нарощуванню експорту.

Основними причинами зростання доходів України від аграрного експорту з 2013 року є підвищення цін на сільгосппродукцію та збільшення фізичних обсягів експорту. Це призвело до того, що з 2014 року агропромисловий комплекс вперше очолив експорт в Україні, випередивши металургію (через військові дії на сході країни).

Загальна частка експорту товарів тваринного походження зросла на 1,1%, водночас частка рослинної продукції знизилася з 53% до 52%, решта складових залишилася на рівні попереднього року.

За даними Держкомстату, у 2020 році частка продукції АПК у структурі експорту України становила 41,6%. Це свідчить про збереження позицій агросектору як лідера експорту. Подальше нарощування експортного потенціалу вимагає впровадження інновацій, підвищення якості та конкурентоспроможності вітчизняної сільгосппродукції на світовому ринку.

Основу аграрного експорту України традиційно складають [3]:

- Лідером залишаються зернові культури, 36,6%, що на 2% менше ніж торік.
- Частка насіння і плодів олійних рослин зросла до 11,6%.
- Експорт молока збільшився майже на 1%.

Структура імпорту представлена тими видами сільгосппродукції, якими Україна не може повною мірою забезпечити внутрішній попит. Найбільше імпортується готових харчових продуктів - 45%, серед них алкогольні та безалкогольні напої, продукти харчування, тютюн. Це засвідчує недоліки

вітчизняного виробництва. Частка імпорту продукції рослинництва становить 31,8%, тваринництва – близько 11% у вигляді риби та ракоподібних.

За оцінками експертів, скорочення частки імпорту харчових продуктів до 20% можливе за умови розвитку переробної галузі та підвищення якості вітчизняної харчової продукції. Це дозволить зменшити залежність від імпорту.

З 2014-2017 років географія експорту української сільськогосподарської продукції зазнала змін. Відповідно до статистики Міністерства аграрної політики та продовольства, частка країн Азії та Європейського Союзу в експорті становить 38% та 29% відповідно. Менші обсяги експортуються до держав колишнього Радянського Союзу (13%) та Африки (18%). Україна нарощує свою частку на аграрних ринках Індії, Китаю, Єгипту, Туреччини, Бангладеш, Південної Кореї, Ірану, Іраку, Індонезії, Саудівської Аравії, Канади, Сполучених Штатів Америки.

Позитивним є розширення торгівлі з Європою. Частка української агропродукції на європейському ринку на 2017 рік становила близько 20%. Аграрний експорт посідає 1 місце в експорті України до країн ЄС, забезпечивши у 2014-2017 рр. 28% експорту та 4,8 млрд доларів доходу.

Після початку повномасштабної війни росії проти України, Євросоюз тимчасово відмінив імпортні мита та квоти на українську продукцію. Здавалося б, шлях наших товарів до європейських споживачів розширився, але українські виробники можуть стикнутися із новими нетарифними торговельними бар'єрами. За останні місяці Єврокомісія внесла кілька пропозицій законів, які можуть впливати на міжнародну торгівлю з ЄС, вводячи обмеження для компаній, що не відповідають вимогам.

Запропоновані заходи набудуть обов'язкового характеру для українських підприємств з двох причин: перше, вони впливають з положень Угоди про асоціацію з ЄС; і друге, у зв'язку із застереженням у Регулюванні Європарламенту та Ради щодо тимчасової лібералізації торгівлі з Україною, де зазначено про можливість припинення дії преференцій через невиконання певних умов.

У 2022 році можна було б спостерігати потенційний рекордний обсяг експорту з України, що визначається як найбільший за всю період незалежності країни. Ще у січні-лютому 2022 року, український експорт показав вражаючу позитивну динаміку, і приріст становив 34%, порівняно з аналогічним періодом минулого року [4].

Проте, вже в березні спостерігалось різке зменшення обсягів поставок за кордон, і відбувся значний спад, який склав 50%. Початок повільного відновлення експорту наступив у травні, а на підсумку в останні місяці було зафіксовано найкращі показники, що відбулося завдяки розблокуванню українських портів.

Загальна картина експорту за 9 місяців 2022 року свідчить про вивезення товарів на суму 33 млрд доларів США, що є на 31,5% менше, ніж за аналогічний період минулого року. Лише у вересні обсяг експорту досягнув 4 млрд 144 млн доларів, стаючи найкращим результатом з лютого 2020 року. На порівняння, у серпні 2022 року обсяг експорту склав 3 млрд 363 млн доларів.

У 2021 році Китай виступав як головний торговельний партнер України, і його частка в структурі експорту становила 85%. Основні позиції у цій статистиці належали залізній руді, кукурудзі, металургійній продукції, ячменю та соняшниковій олії. Проте, станом на вересень 2022 року, Китай втратив лідерство, опинившись на 4-тій позиції серед країн-імпортерів української продукції. Це було викликано проблемами з логістикою агрокультур та суттєвими втратами в металургійному секторі України.

Починаючи з 2022 року лідерську позицію в українському експорті взяли країни Європейського Союзу — Польща та Румунія, які в сумі забезпечують близько 23% усього обсягу експорту України у 2022 році. Це вражає, особливо з урахуванням того, що ще в 2021 році Росія входила до п'ятірки основних країн-партнерів за обсягами українського експорту.

Проте, за перші 8 місяців 2022 року росія втратила свої позиції і опустилася на 18-те місце. Прогнозується, що до кінця року втратить ще більше, оскільки наприкінці вересня Уряд України повністю заборонив експорт українських товарів до РФ.

На регіональному рівні можна констатувати, що у 2022 році сталося зменшення часток усіх інших регіонів світу на користь країн Європейського Союзу. У 2021 році ЄС так само був головним партнером України, проте його частка становила 41%. За перші 8 місяців 2022 року частка Євросоюзу вже сягнула 62%. За межами ЄС основні напрямки експорту включають Туреччину, Китай та Індію. Загальна частка Азії зменшилась з 32% до 22%, СНД — з 13% до 6%, Африки — з 9% до 5%, Америка — з 4 до 3%.

У 2021 році чорні метали лідирували серед категорій експортованих товарів, але у 2022 році їхню першість втратили на користь зернових культур. Війна значно вплинула на українську металургійну промисловість. Спад експорту металургійної продукції за перші 8 місяців 2022 року склав 54% (в грошовому вимірі).

Інші галузі також стали свідками великих зменшень у вивезенні продукції за 8 місяців 2022 року: хімічна продукція скоротилась на 51%, машинобудування на 18%, меблі на 18%, аграрна та харчова продукція на 11%, а одяг та взуття на 10%. Деблокада українських чорноморських портів з серпня 2022 року значно полегшила експорт аграрної продукції.

Частка продукції аграрного та харчового секторів у загальному експорті України збільшилася з приблизно 36% у 2021 році до 46% (в грошовому еквіваленті). З цього відзначається майже 79% експорту аграрної та харчової продукції, зокрема зернових та олійних культур. Доля металургійної продукції скоротилась з 24% до 16%, а машинобудування практично залишилося стабільним.

Варто відзначити позитивні тенденції, такі як зростання експорту молочних продуктів, переробленої овочевої продукції, кондитерських виробів, готових м'ясних страв та борошна.

Згідно з останнім опитуванням Ініціативи з відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту, ключовою перешкодою на шляху відновлення й розвитку бізнесу визнано недостатню кількість платоспроможних клієнтів на внутрішньому ринку. 40% компаній вважають розвиток експорту вагомим напрямком для подолання цієї проблеми.

Це дослідження також вказує, що завдяки санкціям проти росії та білорусі, українські виробники можуть знайти нові експортні можливості. Наприклад, великі машинобудівні компанії в Німеччині та інших країнах ЄС можуть переорієнтувати постачання на українських виробників. Раніше, Офіс з розвитку підприємництва та експорту провів аналіз експорту до росії та білорусі за 2020-2021 роки, де можна дізнатися, у які країни та які товари експортували країни-агресори. Зараз компанії, які розпочинають виходження на зовнішні ринки, можуть використовувати різноманітні інструменти підтримки, включаючи аналіз зовнішніх ринків, освітні заходи, консалтинг, засоби пошуку іноземних партнерів, а також гранти від держави та донорських організацій.

За прогнозами аналітиків, реалізація експортного потенціалу дозволить Україні увійти до топ-5 світових експортерів зерна та олії до 2025 року. Це потребуватиме подальшої диверсифікації ринків збуту.

Незважаючи на позитивні зрушення, товари українського аграрного експорту переважно мають низький рівень переробки та доданої вартості. Частка готової продукції лише починає зміцнювати позиції. Наразі українські експортери мають дозволи на постачання до країн ЄС таких товарів: курятини, риби, яєць та яєчних продуктів. Експорт продукції рослинництва не потребує дозволів, але обмежений квотами.

Позитивною тенденцією є зростання виробництва органічної продукції в Україні. Цьому сприяє наявність великих земельних масивів, що приваблює трейдерів, а також невисока поки що частка органічного виробництва - близько 1% vs 5-10% в інших країнах. Найбільше органічних господарств у Київській області – 36 [3].

За прогнозами, частка органічної продукції в структурі українського аграрного експорту може сягнути 20% до 2030 року. Це вимагатиме розвитку відповідної інфраструктури та логістики.

Проведений аналіз стану аграрного ринку виявив такі основні проблеми та недоліки:

- Відсутність системного стратегічного маркетингу на рівні сільгосппідприємств.

- Недостатній рівень переробки продукції та переважання сировинного виробництва.
- Невелика кількість органічних виробників.
- Проблеми з інвестиційним кліматом.
- Військові дії в країні.

Частину цих проблем можна усунути шляхом активного застосування стратегічного планування та маркетингу в діяльності агропідприємств.

Система маркетингового управління в агросфері має бути економною, гнучкою, орієнтованою на потреби споживачів, кон'юнктуру ринку та конкуренцію. Сучасний агромаркетинг включає стратегічний маркетинг, вхідний і вихідний маркетинг, а також маркетингові заходи.

За прогнозами, реалізація маркетингових стратегій дозволить збільшити ефективність діяльності аграрних підприємств України на 15-20% протягом 5 років та підвищити конкурентоспроможність галузі.

Важливою складовою формування конкурентоспроможності агропідприємства є розробка власних маркетингової стратегії та планів. Головним напрямком є стратегія розвитку компанії. У провідних країнах частка маркетингової стратегії у загальній стратегії сягає 80%.

Значний потенціал агропромислового комплексу пов'язаний з об'єднанням агровиробників України та Європейського Союзу у виробничі ланцюжки та канали збуту. Це дозволить підвищити продуктивність завдяки запровадженню передових технологій та практик ЄС, збільшенню масштабів виробництва і переробки, поліпшенню доступу на світові ринки.

Інвестклімат агросектору посилиться завдяки законодавчим змінам, об'єднанню виробників, формуванню міжнародних кластерів. Теоретично це має призвести до зростання продуктивності, обсягів виробництва та конкурентоспроможності українських аграріїв на глобальному ринку.

За прогнозами експертів, в разі закінчення військових дій, реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність діяльності агропідприємств України на 20-25% протягом 5 років.

Ринок сільськогосподарської продукції в Україні визнаний ключовим для економічного розвитку, що становить значну частку в загальному обсязі експорту країни та відзначається високим темпом зростання порівняно із іншими галузями. Для подальшого удосконалення функціонування ринку та формування потужного агропромислового комплексу, спроможного виробляти конкурентоспроможну продукцію для експорту, важливо вжити ряд заходів на рівні законодавства, сприяти розвитку малих та середніх сільськогосподарських підприємств.

Важливим кроком у цьому напрямку є програмне регулювання аграрної політики, яке дозволить ефективно адаптувати стратегії до сучасних викликів. Крім того, важливо впроваджувати зарубіжний досвід у розбудові інноваційного ринку сільського господарства, враховуючи передові технології та методи управління. Підтримка малих та середніх підприємств стане важливим стимулом для зростання ефективності галузі та забезпечить більш рівномірне розподіл ринкових можливостей.

Не менш важливим є раціональне використання земельних ресурсів, що включає в себе ефективне планування та використання агротехнік для оптимізації виробництва. Ці комплексні заходи сприятимуть формуванню конкурентоспроможного та сталого аграрного сектору України, готового відповісти викликам глобального ринку та забезпечувати стійке економічне зростання.

1.2 Оцінка ефективності в контексті сільського господарства та сільських територій

Науково-теоретичні підходи до розгляду сутності поняття "ефективність розвитку" тісно пов'язані із категорією "ефект" (лат. effectus – виконання, результат, дія; від efficio – дію, виконую), яку розуміють як виявлення наслідків застосування різних заходів чи дій [5]. У цьому контексті ефект від реалізації ініціатив, спрямованих на досягнення розвитку сільських територій, відображається як позитивний чи негативний результат діяльності територіальних громад, органів місцевого самоврядування та суб'єктів

сільського підприємництва в соціальній, економічній та екологічній сферах сільського розвитку.

Цей вибір об'єктів впливу на розвиток сільських територій можна пояснити тим, що діяльність підприємницьких структур сприяє відродженню сільського середовища як ключового фактору еколого-економічної, політичної та соціальної стабільності в державі. Це відродження, передусім, призводить до покращення якості життя сільського населення, зниження рівня безробіття, розширення можливостей альтернативного зайняття, а також позитивно впливає на демографічну та екологічну ситуацію в країні.

Отже, слід розглядати різні аспекти ефекту від впровадження заходів для досягнення розвитку в контексті економічного, соціального та екологічного впливу. Ці ефекти можуть бути оцінені через різні показники:

1. Економічний ефект:

- Оцінка фінансового здоров'я сільського господарства включає аналіз бюджетів, касових потоків, інвестицій та прибутковості.
- Вивчення ринкових умов, аналіз цін на продукцію та прогнозування попиту може визначати успішність економічного виконання сільськогосподарського підприємства.
- Управління витратами на виробництво, ефективне використання ресурсів та оптимізація процесів може покращити економічну ефективність.
- Розширення асортименту виробництва та розподіл на різні ринки може знизити ризики та збільшити економічну стійкість.
- Використання фінансових інструментів, таких як кредити, субсидії та гранти, може допомагати забезпечити стабільність фінансового стану господарства.
- Врахування економічних тенденцій, таких як зміни валютних курсів, світових цін на сировину та торговельних угод, є ключовим для адаптації до економічного середовища.

2. Соціальний ефект:

- Забезпечення якісного життя населення.

- Підвищення рівня грамоти селян.
- Зменшення захворюваності та подовження тривалості життя.
- Модернізація соціальної та транспортної інфраструктури.
- Збільшення рівня працевлаштування в сільському населенні.

3. Екологічний ефект:

- Оцінка заходів щодо збереження та відновлення довкілля.
- Застосування біотехнологій та розвиток органічного виробництва у сільському господарстві.
- Аналіз антропогенних впливів, таких як обсяги викидів та небезпечних відходів, забруднені землі та водні ресурси, концентрація викидів у атмосфері.

4. Виробничий ефект:

- Врожайність та якість продукції:
 1. Оцінка ефективності сільського господарства включає вивчення врожайності основних сільськогосподарських культур, таких як зернові, олійні та овочеві культури.
 2. Якість продукції, така як вміст живильних речовин, безпека їжі та відповідність стандартам, є також важливим аспектом оцінки виробничої ефективності.
- Оптимізація сівозмін та обробітку ґрунту:
 1. Використання оптимальних сівозмін та методів обробітку ґрунту сприяє підвищенню урожайності та збереженню родючості ґрунту.
- Механізація та сучасні технології:
 1. Застосування сучасних сільськогосподарських машин і технологій, таких як GPS-навігація, сівалки з точністю до сходу, дрони, сприяє підвищенню продуктивності праці та зменшенню витрат ресурсів.
- Управління ризиками та агротехнічні рішення:

1. Аналіз ризиків та вжиття заходів для їх управління, таких як страхування врожаю, може впливати на стабільність виробничого процесу.
2. Використання агротехнічних рішень, таких як внесення добрив, зрошення, обробіток захворювань, дозволяє оптимізувати рослинницьке виробництво.

Важливо враховувати, що якісну оцінку ефективності можна здійснити через поняття "ефективність", яке відображає відносну характеристику реалізації впроваджених заходів. Такий підхід дозволяє «цілісно» підходити до розвитку, враховуючи його комплексні аспекти.

Ефективність в аграрному секторі - це результативність певного процесу, що вимірюється співвідношенням між отриманим результатом та витраченими ресурсами. В сільському господарстві з огляду на його специфіку розрізняють технологічну, економічну та соціальну ефективність.

Економічна ефективність передбачає максимальний ефект за мінімальних витрат і відображає вплив факторів, що формують її рівень та визначають тенденції розвитку галузі.

У виробництві відбувається споживання земельних, трудових, матеріально-технічних ресурсів. Їх раціональне використання дає змогу отримати економічні результати для розширеного відтворення та задоволення потреб. Проте за однакових витрат різні підприємства досягають неоднакових результатів, отже, ефективність виробництва варіюється. Результативність діяльності значною мірою залежить від оптимального співвідношення виробничо-ресурсного потенціалу та обсягів виробництва й реалізації продукції в аграрних підприємствах різних організаційно-правових форм.

За даними Держстату, середній рівень рентабельності сільгоспвиробництва в Україні у 2020 році становив близько 28%. Це свідчить про достатньо високу економічну ефективність галузі. Проте є значний потенціал для її подальшого підвищення.

А. Маршалл, представник неокласичної економічної школи, розглядав ефективність як сукупний потік доходів і витрат виробництва. З іншого боку, Д.

Рікардо визначав цю категорію як відношення одержаного результату до витрат, які на нього були витрачені. Вітчизняний учений А. В. Куценко підкреслював, що ефективність полягає в досягненні запланованої мети та передбачає одержання жаданого результату за умов підвищення продуктивності праці та мінімізації витрат [6]. У наступній таблиці розглянуто сутність поняття «ефективність»

Таблиця 1.1 - Поняття «ефективність» різних авторів

Автор(и), джерело	Визначення
1	2
Д. Рікардо	Поняття «ефективність» визначив як «відношення отриманого результату до певного виду витрат».
В. Паретто, Й. Шумпетер [8]	Під «ефективністю» розуміли відношення витрат і результатів.
М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі [9]	Відзначали, що ефективність у цілому характеризується співвідношенням між обсягом виробництва продукції і необхідними для її виготовлення ресурсами, тобто визначається як внутрішній параметр функціонування підприємства, віддзеркалюючи ефективність використання ресурсів.
К. Макконелл, С. Брю	Вважають, що ефективність характеризує зв'язок між кількістю одиниць обмежених ресурсів, які використовуються в процесі виробництва, та отриманою в результаті кількістю певного потрібного продукту.
Х. Лібенштайн, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі [10]	Оцінюють ефективність як зовнішнє поняття, яке враховує розподіл ресурсів.

Дані таблиці складені за даними [7]

Безсумнівним є те, що ефективність - це складне, багатогранне, комплексне поняття. На думку більшості науковців, ефективність є однією з найскладніших категорій сучасної економічної науки. Крім того, категорія ефективності розвивалася історично і має тривалий та складний шлях становлення..

Однак більшість дослідників [11] визнають ефективність як відношення ефекту (результату) до витрат, зроблених для його досягнення. Це визначення відображає погляд, що ефективність вимірюється в контексті оптимального відношення досягнутого результату до затрачених ресурсів.

На основі аналізу досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців стосовно термінів та концепцій, що описують досліджуване поняття, підтверджено, що ефективність сталого розвитку сільських територій оптимально визначати, використовуючи різноманітні підходи:

1. **Системний підхід:** це розгляд ефективності як взаємодії економічних, соціальних, екологічних та інституційних аспектів розвитку сільських територій із врахуванням витрачених природних, людських, матеріальних і технологічних ресурсів. До важливих інституційних показників розвитку сільських територій належать рівень політичної свідомості, наявність програм розвитку та рівень науковості.
2. **Одиничний підхід:** визначення ефективності розвитку сільських територій шляхом розрахунку співвідношення конкретного ефекту до витрат, зроблених для його досягнення.
3. **Раціональний підхід:** оцінювання ефективності розвитку сільських територій як відношення максимального ефекту до витрат із мінімальною витратою ресурсів та збереженням навколишнього середовища.
4. **Цільовий підхід:** визначення ефективності розвитку сільських територій шляхом досягнення стратегічної мети з чіткою побудовою "дерева" цілей.

Ці різні підходи дозволяють здійснювати комплексну оцінку ефективності розвитку сільських територій, враховуючи різноманітні аспекти та вимоги до ефективного використання ресурсів при забезпеченні сталого розвитку.

У зв'язку з загальновідомими труднощами, що виникають у розвитку сільських територій, та обов'язковістю впровадження стратегії їхнього розвитку, набуває особливого значення оцінка процесів, які мають відбуватися на сільських територіях відповідно до встановлених цілей. Основними принципами такої методології повинні бути створення економіки, орієнтованої на потреби людини, з ефективним використанням природних ресурсів, а також вирівнювання пропорцій економіко-екологічного та соціального розвитку, орієнтованого на інтереси територіальної громади та кожного жителя села. Під такими умовами ключовими критеріями розвитку сільських територій є:

1. **Забезпечення продовольчої безпеки країни:** Спрямованість на досягнення високого рівня продовольчої безпеки для забезпечення сталості харчового ринку та задоволення потреб національного населення у харчових ресурсах.
2. **Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва:** Зорієнтоване на оптимізацію та підвищення продуктивності, використання сучасних технологій та практик для забезпечення стійкості та конкурентоздатності.
3. **Диверсифікація сільської економіки:** Спрямована на розширення видів господарської діяльності та створення умов для виникнення нових галузей, що сприяють економічному зростанню.
4. **Зростання рівня та поліпшення якості життя сільського населення:** Орієнтоване на створення сприятливих умов для мешканців сіл, включаючи доступ до освіти, охорони здоров'я, культурних та соціальних послуг.
5. **Поліпшення родючості ґрунту та екологічної ситуації в сільській місцевості:** Спрямоване на збереження та покращення якості природних ресурсів, включаючи ґрунти та екологічне середовище.

Такий комплексний підхід до оцінки та визначення розвитку сільських територій дозволяє забезпечити баланс між економічним, екологічним та соціальним аспектами, що є важливим для досягнення сталого та гармонійного розвитку сільських областей.

Оцінка ефективності розвитку сільських територій базується на всебічному аналізі економічних, соціальних, екологічних та інституційних аспектів розвитку, дотримуючись ключових принципів:

1. **Комплексність:** Аналіз здійснюється на основі узагальнення еколого-економічних та соціально-інституційних визначників сільського розвитку.
2. **Достовірність:** Використання реальних показників із надійних джерел інформації для надання об'єктивної оцінки.
3. **Системність:** Показники характеризують розвиток сільських територій як цілісну систему.
4. **Практичність:** Отримані результати можуть бути використані для розробки стратегічних програм сільського розвитку.
5. **Інформативність:** Оціночні показники відображають проблемні аспекти функціонування сільських територій.
6. **Об'єктивність:** Здатність об'єктивно оцінити стан територій без спотворень і суб'єктивності.
7. **Прозорість:** Можливість залучення територіальних громад, ЗМІ та інших зацікавлених сторін до процесу оцінювання.
8. **Результативність:** Спрямованість заходів оцінювання на досягнення чітко визначених цілей розвитку сільських територій.

Цей комплексний підхід забезпечує об'єктивну та повну оцінку розвитку сільських територій, дозволяючи врахувати різні аспекти і забезпечити реальні стратегічні рішення для покращення умов життя та розвитку сільськогосподарських областей.

Необхідність проведення оцінки ефективності сталого розвитку сільських територій виникає внаслідок виявлення зовнішніх та внутрішніх загроз соціально-економічному та екологічному розвитку. У контексті реформ та процесів децентралізації адаптація до сучасних інституційних змін у розвитку сільських територій відбувається в умовах, коли сукупність показників розвитку позитивно змінюється у часі. Іншими словами, відбувається нарощування результативних ознак або досягається ефект.

У сучасний період в межах спільної аграрної політики країн ЄС перспективи подальшого розвитку сільського господарства та сільських територій охоплюються концепцією "Green Deal", що є стратегічною програмою "Зеленої агроекономіки" [12]. Протягом наступних восьми років ця стратегія сталого розвитку має на меті забезпечити нейтральний або позитивний вплив на природне середовище, амеліорацію наслідків кліматичних змін, запобігання подальшій втраті біорізноманіття, а також гарантувати продовольчу безпеку та здоров'я суспільства шляхом безпечного та екологічно чистого харчування [13].

В сучасний момент концепцію "Green Deal" розглядають як ключовий інструмент вирішення наявних викликів, криз та постійних соціально-економічних проблем, які супроводжують економічний розвиток країн ЄС. Для країн Європи "Green Deal" визнається сьогодні як стратегічний напрямок перетворення кліматичних, екологічних та соціально-економічних викликів на можливості для вирішення глобальних проблем людства. Ключовими завданнями цієї стратегічної європейської ініціативи "Green Deal" є:

- 1) гарантування продовольчої безпеки за умов зміни клімату та втрати біорізноманіття;
- 2) зменшення екологічних та продовольчих наслідків європейської системи харчування;
- 3) підвищення стійкості системи харчування ЄС;
- 4) глобальний перехід до конкурентоспроможної та сталої моделі "від ферми до столу" [14].

Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO) визначає ключові принципи сталого розвитку сільського господарства, включаючи підвищення ефективності використання ресурсів, збереження, захист та поліпшення біоресурсів, охорону сільських територій та підвищення якості життя сільського населення, а також зміцнення стійкості людей, громад та екосистем. Додатково, визначено відповідальний та ефективний механізм управління як важливий компонент для досягнення сталого розвитку сільського господарства і сільських територій [15].

Стратегічний план Спільної аграрної політики Європейського Союзу, що вступає в силу у 2023 році, визначає значний вплив "зеленого" курсу на сталий розвиток сільського господарства і територій. Стратегічні програми розвитку країн-членів ЄС мають віддзеркалити пріоритети в галузі охорони довкілля та підтримувати впровадження спільного плану дій для запобігання змінам клімату.

Зокрема, фінансування, яке становитиме до 35% від спільного аграрного бюджету країн ЄС, буде спрямовано на екологічні схеми, що підтримуватимуть безпечні технології сільськогосподарського виробництва, збереження біорізноманіття тваринного та рослинного світу, охорону ландшафтів, а також розвиток біоекономіки в сільських регіонах [14].

Лідери світового співтовариства, включаючи країни Європейського союзу, вже визначили чітку стратегію сталого розвитку агроєкономіки до 2030 року, враховуючи ключові економічні, екологічні та соціальні пріоритети. Наразі Україна зіткнулася із численними серйозними проблемами у розвитку сільського господарства і сільських територій. Тим не менше, внутрішній аграрний сектор визначається високою ефективністю та рентабельністю як один із найуспішніших напрямів економічної діяльності.

Для збереження та подальшого розвитку потенціалу агробізнесу та сільських територій в Україні сьогодні важливо впроваджувати стратегічні ініціативи, що відповідають концепції сталого розвитку. Основні принципи цієї концепції вже чітко визначені в українській науці та практиці, і їх впровадження стане ключовим фактором для забезпечення успішного збереження та росту сільського сектору та прилеглих територій.

1.3 Технологічні інновації та їх вплив ефективність рослинництва

Обробіток ґрунту - надважливий етап у землеробстві. Це сукупність прийомів механічного впливу на ґрунт, які підвищують її родючість та створюють оптимальні умови для росту й розвитку сільськогосподарських культур.

У сучасних агротехнологіях застосовують кілька основних систем обробітку: відвальну, смугову, мінімальну та нульову.

Традиційна відвальна передбачає оранку, культивацію та посів. Вона енергозатратна і руйнує природну структуру ґрунту.

Плуг – це знаряддя, що переживає постійні модифікації, вдосконалюючи свої можливості. Сучасні версії плугів оснащені секціями, відповідальними як за глибокий, так і за поверхневий обробіток, і додатковими пристроями, які дозволяють дрібнити залишки рослин на поверхні ґрунту. На ринку доступні автоматизовані плуги, які можуть використовувати GPS-навігацію, а також додаткові пристрої для проведення поверхневого обробітку.

Головним ризиком при використанні традиційної технології обробітку є утворення переущільнених шарів ґрунту. Щоб уникнути цього, потрібно міняти глибину обробітку щорічно. Такий підхід менше підходить для сухих регіонів, оскільки втрати вологи відбуваються при інтенсивному обробітку, що може негативно впливати на виростання рослин у відсутність дощів.

Велика кількість опадів після посіву також може викликати проблеми, оскільки відсутність рослинних залишків може спричинити утворення стійкої кори на окремих типах ґрунту. В окремих регіонах ерозія ґрунту є значущим ризиком при сильних дощах і вітрах.

Також інтенсивний обробіток зменшує популяцію земляних черв'яків. Крім проблем із засухою та ерозією в окремих регіонах, ефективність використання оранки знижується через економічні обмеження цього методу обробітку. Низька продуктивність оранки призводить до збільшення витрат на обробіток ґрунту на гектар. Також традиційний метод вимагає більше часу на гектар, що стає проблемою для великих господарств з обмеженими агротехнічними термінами, особливо восени.

Вітчизняне землеробство активно впроваджує інноваційні технології обробітку ґрунту для підвищення родючості та збереження поживних речовин. Проте їх використання не завжди дає позитивний ефект, що призводить до забруднення ґрунтових вод та руйнування корисних мікроорганізмів. Це негативно позначається на рослинах, тваринах і людині. Тому все більшого поширення набувають прогресивні технології мінімального обробітку та точного землеробства, які дозволяють раціональніше використовувати ґрунти та ресурси.

Альтернативні методики, такі як смугова, мінімальна і нульова, дозволяють зберегти родючість ґрунту, але потребують сучасної техніки та кваліфікованих фахівців.

За даними провідних аграрних видань, в Україні спостерігається стійка тенденція до збільшення частки мінімального та нульового обробітку. Якщо у 2000 році частка нульової технології становила близько 1% оброблюваних площ, то у 2020 році вона зросла до 25%. Це свідчить про поступовий перехід аграріїв до інноваційних систем землеробства.

No-till.

При нульовому обробітку ґрунт не ореться, а мульчується. Посів проводиться по стерні. У системі no-till широко застосовують сидерати, особливе значення набуває правильно розроблена сівозміна. Вся робота виконується спеціальною сівалкою - вона подрібнює та розподіляє рослинні рештки, робить в ґрунті борозну, висаджує насіння на необхідну глибину та закриває його. Мульча захищає поле від висихання та вітру. Зволожений шар товстіший, ніж при оранці. Збереження структури ґрунту сприяє охороні довкілля, збереженню комах-ентомофагів та мікроорганізмів. Проти бур'янів застосовують значну кількість гербіцидів. Нульова технологія особливо ефективна в посушливі роки.

Проте ця система має недоліки. Оскільки поля не орються, зростає кількість бур'янів, шкідників і хвороб, які локалізуються в рослинних рештках, тому доводиться збільшувати обробки пестицидами майже вдвічі. Контроль забур'яненості ускладнюється, внаслідок чого витрати на гербіциди можуть зрости на 15-100% залежно від сівозміни та культури.

Інколи спостерігається погане дренажування ґрунту, що призводить до перезволоження орного шару та зниження біологічної активності. При насиченні рослинними рештками норми висіву можуть збільшуватися на 15-25%.

Переваги
– відсутність ущільнення ґрунту і поступове зменшення його щільності при тривалому застосуванні; – відсутність оранки і попереднього розпушування в технології зменшення механічного навантаження на ґрунт; – боротьба з ерозією; – накопичення органічних речовин; – підвищення водної інфільтрації; – зростання родючості ґрунту і підвищення врожайності сільськогосподарських культур; – зменшення витрат на обробіток ґрунту.
Недоліки
– необхідність щорічного застосування гербіцидів; – необхідність подрібнення соломи та інших післяжнивних залишків, їх розкидання; – необхідність у новій техніці; – підвищення частоти появи фузаріозу; – необхідність застосування сидератів (ефективний засіб придушення бур'янів без застосування гербіцидів).
Проблеми в адаптуванні
– значні фінансові витрати на оновлення машинно-тракторного парку; – висока ймовірність засмічення земельних ділянок і потреба в контролі за бур'янами; – можлива затримка в появі сходів; – зростання потреби в азоті; – погіршення фосфорного живлення рослин; – збільшення витрат гербіцидів; – неефективність органічного удобрення.

Рис 1.2. -Особливості технології обробітку ґрунту No-till [16, 17,18]

Mini-till.

Мінімальний обробіток передбачає культивацію ґрунту на глибину 30-32 см без обертання шарів. Пожнивні рештки частково зберігаються на поверхні. Така система добре утримує вологу та сприяє утворенню гумусу. Мінімальна технологія ефективна на полях із слабкою зволоженістю та схильних до вітрової ерозії. Дехто вважає її перехідним етапом до нульового обробітку.

Проте мінімальний обробіток має певні недоліки. Ця технологія ще недостатньо вивчена, бракує конкретних рекомендацій щодо її впровадження. Є питання з гербіцидами - їх доводиться щорічно застосовувати у великій кількості, вони дорогі, а бур'яни до них звикають. Потрібно виводити стійкі гібриди.

Інші мінуси: необхідність подрібнення та розкидання пожнивних решток, використання дорогих комбінованих агрегатів. Частіше виникає ураження

фузаріозом, особливо після кукурудзи. Для боротьби застосовують фунгіциди та біопрепарати. Використання стійких Vt-гібридів спірне - вони можуть негативно впливати на мікроорганізми ґрунту.

Переваги
– накопичення органічної речовини і власне гумусу в ґрунті за рахунок збереження в ній поживних залишків; – підвищення родючості ґрунту з плином часу – до 45 % протягом 5–7 років; – поліпшення фільтраційних властивостей ґрунту; – відсутність ущільнення ґрунту і поступове зменшення її щільності при тривалому застосуванні Mini-Till; – зменшення кількості проходів техніки і широке застосування комбінованих прийомів обробки ґрунту, що скорочують кількість проходів техніки; – збереження більшої кількості вологи в ґрунті; – менша залежність врожайності від кількості опадів; – скорочення поливу при вирощуванні овочів на поливних землях у 2,5–3 рази; – зниження потреби в гербіцидах з плином часу; – скорочення витрати мінеральних добрив з плином часу; – наявність перспективних технологій, які змогли б надалі звести застосування гербіцидів до мінімуму при збереженні інших позитивних якостей.
Недоліки
– необхідність щорічного застосування гербіцидів; – звичка бур'янів до гербіцидів; – висока вартість гербіцидів; – необхідність застосування гібридів, стійких до гербіцидів; – необхідність подрібнення соломи та інших післяжнивних залишків, їх розкидання; – необхідність у новій техніці – більш потужних і дорогих тракторів (у разі застосування зарубіжної техніки – дорожнеча і неповна відповідність зарубіжної техніки вимогам клімату України); – підвищення частоти появи фузаріозу (захворювання рослин, викликане грибами роду <i>Fusarium</i>); – необхідність застосування сидератів (ефективний засіб придушення бур'янів без застосування гербіцидів).
Проблеми в адаптуванні
– відсутність чітких рекомендацій щодо переходу на технологію; – слабка державна підтримка, відсутність субсидювання; – необхідність модернізації парку сільськогосподарської техніки; – потреби в інвестуванні; – суттєве збільшення засміченості посівів; – необхідність урахування особливостей та властивостей ґрунту – щільності, вмісту гумусу, рухомих форм поживних речовин; – ущільнення та підкислення ґрунту; – погіршення фізичних властивостей та фітосанітарного стану ґрунту і посівів.

Рис 1.3. -Особливості технології обробітку ґрунту Mini-till [16, 17,18]

Strip-till

Смуговий обробіток ґрунту передбачає розпушування на 25 см лише в місцях майбутніх рядків, дві третини поля залишаються недоторканими. Ця технологія поєднує переваги відвальної оранки із захистом ґрунту завдяки

локальному обробітку. На відміну від інших мінімальних систем, при смуговому обробітку можна вносити добрива на потрібну глибину. Поживні речовини опиняються безпосередньо під насінням, тому ефективніше засвоюються. Оброблений ґрунт швидше прогрівається. У неторканих міжряддях зберігаються корисні організми і система капілярів.

Для нульової технології потрібне рівне поле, вона не підходить для перезволожених ґрунтів. На відміну від неї, смуговий обробіток можна застосовувати в складних умовах: на полях з тонким родючим шаром, ґрунтах, що запливають, малородючих ґрунтах. Він краще прогріває ґрунт, ефективніше використовує добрива та створює оптимальний водно-повітряний режим.

Смугова технологія - це інноваційна та перспективна технологія мінімального обробітку ґрунту, що дозволяє підвищити ефективність рослинництва. Її впровадження вимагає зусиль та витрат, але дбайливе ставлення до землі окупиться підвищенням родючості.

Переваги
– сприятливі умови контакту ґрунту з насінням; – прогріває ґрунт і забезпечує затримку вологи в ґрунті; – дає змогу поживним речовинам ґрунту краще адаптуватися до потреб рослин, у той же час не зачіпаючи поверхню ґрунту між рядками; – зменшення кількості заїздів у поле; – протидія ерозії; – існує можливість комбінування посів і прикореневого внесення добрив; – підвищення родючості ґрунту та врожайності; – скорочення витрат пального, добрив і затрат праці.
Недоліки
– залежність від кліматичних умов (наприклад, у випадку ранніх заморозків технологія є неефективна); – при роботі з зернами або зерновими культурами можлива невелика похибка, тому що перед фермером ряди шириною всього в 20–25 см. Це можна легко протиставити системі автоматичного управління; – необхідність потужної сучасної техніки аби тягнути обладнання для смугового обробітку всього поля; – придбання нових тракторів може бути занадто дорогим.
Проблеми в адаптуванні
– потреба заміни машинно-тракторного парку (трактори із системою навігації GPS); – суттєві фінансові витрати; – неефективність смугового обробітку ґрунту на полях зі складними ландшафтними умовами; – можливість неефективного внесення добрив порівняно з системами нульового та мінімального обробітку ґрунту; – система не придатна для глинистих ґрунтів; – складність точного налаштування сільськогосподарської техніки; – вимагає використання сучасних ІТ технологій із залученням супутникового зв'язку.

Рис 1.4. -Особливості технології обробітку ґрунту Strip-till [16, 17,18]

Впровадження ресурсоощадних та мінімальних технологій обробітку ґрунту, незалежно від їх технологічних особливостей, стикається зі спільними проблемами адаптації в умовах вітчизняного сільського господарства. До них належать: недостатня державна підтримка, значні фінансові вкладення, потреба оновлення машинно-тракторного парку та застосування сучасних інформаційних технологій. Подолання цих перешкод є важливим завданням для поширення ресурсоощадного землеробства в Україні.

2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПП «МОГУТНЄ»

2.1. Загальна організаційно-економічна характеристика ПП «Могутнє»

Приватне підприємство ПП «Могутнє» створене відповідно до Законів України, Цивільного та Господарського кодексів України, інших законодавчих актів України. Зареєстроване 25.01.1999 року.

Юридична адреса підприємства: Київська обл., Вишгородський р-н, село Глібівка, Урочище "ЛУГОВЕ", будинок 1-А.

Підприємство є юридичною особою та має: відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, як в національній валюті, так і в іноземній валюті, інші реквізити юридичної особи.

Підприємство створено з метою здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку для задоволення матеріальних потреб Власника, задоволення попиту населення на різноманітні послуги, товари народного споживання, промислову, сільськогосподарську, виробничо-технічну та іншу продукцію, для будівництва нових і реконструкції існуючих об'єктів різного призначення, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України та розбудови інфраструктури, задоволення економічних інтересів його Учасників.

Предметом діяльності Підприємства є:

- Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур;
- Допоміжні види діяльності у рослинництві;
- Післяурожайна діяльність;
- Оброблення насіння для відтворення.

ПП «Агрофірма Могутнє» об'єднує кілька підприємств в Кіровоградській і Тернопільській областях.

Загальна площа земельного банку господарства становить близько 10 тис. га.

На даний час підприємство здійснює свою діяльність на площі 1,5 тис. га.

Відповідно до Господарського Кодексу України [19], де передбачено класифікацію видів підприємств, ПП «Могутнє» відноситься до наступних видів:

- 1) за формою власності – приватне (ПП «Могутнє» діє на основі приватної власності);
- 2) за приналежністю капіталу в статутному фонді – іноземне (100% статутного капіталу належить кінцевому беніфіціару та власнику агрофірми «Могутнє» «Сентасіо Трейдінг єнд Інвестменс Лімітед», Кіпр);
- 3) за способом утворення статутного фонду – унітарне (ПП «Могутнє» створене одним засновником. Засновником є президент «Компанії «Агромир» Андрій Твердохліб);
- 4) за ступенем підпорядкованості – дочірнє (головне підприємство - «Сентасіо Трейдінг єнд Інвестменс Лімітед», Кіпр);
- 5) за функціонально-галузевою ознакою – сільськогосподарське;
- 4) за кількістю працюючих – мале (середня кількість робітників у 2022 році – 29 осіб).

Керівником ПП «Могутнє» є Пасека Віталій Петрович.

Розмір статутного капіталу складає 3 275 970,00 грн..

ПП Агрофірма «Могутнє» працює за принципами холдингу.

Підприємства, що входять до складу Агрофірми «Могутнє», обробляють землю за технологією No-Till, (відсутність попередньої механічної обробки ґрунту).

Що дозволяє зберігати вологу та зменшувати витрати на вирощування.

Посівні площі підприємства у 2022 році були використані наступним чином: під соняшник - засіяли 650 га, під кукурудзу - 600 га, під сою -150 га, під озиму пшеницю -200 га.

Основними постачальниками посівного матеріалу та засобів захисту рослин є:

- Посівний матеріал – насіння фірми Syngenta\$
- Засоби захисту рослин – BASF, DuPont.

У с/г виробництві агрофірма використовує наступні добрива: в основному аміачну селітру, нітроамофоску, та додатково Реаком хелат бору, а також гербіцид Євро-Лайтнінг® та Танос

ПП «Могутнє» використовує с/г техніку виробництва таких фірм – Semeato, Case IH, John Greaves.

Підприємство має два елеватори для збереження зерна, кожен на 7,5 тис. куб. м зерна. Планується будівництво ще двох потужностей для зберігання.

Агрофірма має власний автопарк для здійснення логістичних перевозок продукції. У планах є також будівництво власного терміналу та придбання танкерів для транспортування продукції.

Реалізація продукції здійснюється переважно на зовнішньому ринку.

Основні найближчі конкуренти підприємства: СФГ «Степове», Агрофірма ім.Ул`янова.

Вигідне розташування, близькість автомобільних та залізничних шляхів, оптимальні ґрунтово-кліматичні умови забезпечують підприємству ефективні результати діяльності.

2.1.1. Аналіз ринку виробництва сільськогосподарської продукції

Аграрна галузь є однією з ключових в економіці України. Історично цьому сприяє ряд впливових чинників. По-перше, в Україні для цього наявні всі відповідні кліматичні умови та великі площі якісних ґрунтів (чорноземів). По-друге, Україна характеризується великою щільністю населення, зокрема й сільського.

Основні культури, що вирощують в Україні - це пшениця, ячмінь, кукурудза, цукровий буряк, соняшник, соя, ріпак, картопля та овочі. Україна входить у лідируючі позиції за експортом соняшникової олії, кукурудзи, пшениці.

У 2021 році близько 14% населення країни було зайнято у сільськогосподарському виробництві, що становило 10,9% ВВП країни та 41% експорту.

Оснoву вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції становить рослинництво. Україна є одним з найбільших світових експортерів зернових, і її частка на світовому ринку зросла за останнє десятиліття. Станом на 2021 рік на Україну припадало понад 40% світового експорту соняшникової олії, понад 10% кукурудзи та ячменю та близько 10% пшениці та ріпаку.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну завдало великої шкоди аграрному сектору України.

На площах, що безпосередньо постраждали від воєнних дій, припадало близько 36% довоєнного вирощування зернових в країні. Близько 30% території України може бути заміновано. Крім того, блокада Чорного моря та пошкодження сільськогосподарських підприємств збільшили витрати та ризики для виробництва й експорту зерна.

Уряд України та міжнародна спільнота докладають значних зусиль для збереження логістичних маршрутів експорту зерна. Наприклад, Чорноморська зернова ініціатива послабила логістичні обмеження на транспортування Чорним морем, що сприяло частковому відновленню експорту зерна.

Проте, навіть попри колосальні зусилля, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства, станом на квітень 2023 року експорт зернових скоротився приблизно на 13% порівняно з попереднім маркетинговим роком.

Від негативних наслідків війни потерпають також дрібні виробники. За даними статистичних досліджень, 44% виробників мають катастрофічне зростання собівартості продукції, а кожен четвертий розглядає можливість скорочення або припинення виробництва через війну.

Станом на лютий 2023 року загальні збитки українського сільського господарства оцінюються в 40,2 млрд доларів США, із них прямі збитки становлять 8,7 млрд доларів.

Головними негативними чинниками у галузі наданий час є:

- фінансово-економічна криза в Україні;
- війна в країні;
- скорочення ринків збуту;
- скорочення посівних площ;

- проблеми логістики;
- дефіцит робочої сили.

Ринок землі. Станом на 2020 рік у приватній власності перебувало 31 млн га, або 75% сільськогосподарських угідь України, та налічувалося близько 6,9 млн приватних землевласників. За даними Державного земельного кадастру, землевласники обробляють лише 29% землі, тоді як більшість сільгоспугідь використовується за договорами оренди.

Станом на 2020 рік 117 найбільших компаній контролювали 16% (або 6,45 млн га) всіх сільгоспземель, переважно за договорами оренди. За оцінками Land Matrix Database, іноземний контроль над сільгоспземлями України через прямі іноземні інвестиції охоплює щонайменше 3,3 млн га, або близько 10% орних земель. Концентрація землі у великих агропідприємствах часто є наслідком економії від масштабу, властивій галузі вирощування харчових культур. Згідно з офіційною статистикою, продуктивність великих підприємств на понад 20% вища за середню по країні.

Стан аграрного сектору України. Непрямі збитки у сільському господарстві України внаслідок скорочення виробництва, блокади портів та зростання виробничих витрат оцінюються у 34,25 млрд доларів США (зокрема у рослинництві через зниження виробництва - 11,2 млрд доларів США; у тваринництві - 348,7 млн доларів США; втрати через скорочення виробництва озимих культур оцінено у 3 млрд доларів США; багаторічних культур - у 322 млн доларів США; втрати внаслідок порушення логістики становлять 18,5 млрд доларів США). [20].

Загальна кількість суб'єктів господарювання агропромислового комплексу, які зазнали збитків внаслідок збройної агресії РФ, становить 2653 одиниці (площі ріллі зменшилися на 1,9 млн га, багаторічних насаджень - на 9 тис. га).

Значних втрат зазнало рослинництво. Зокрема, втрата обсягів виробництва продукції рослинництва у натуральних величинах у 2022 році, порівняно з попереднім роком, становить 35-40%, що зумовлено скороченням посівних площ (через тимчасову окупацію територій України) та нижчою врожайністю культур,

порівняно з минулим роком. [21]. Згідно з повідомленням першого заступника міністра аграрної політики та продовольства України Т. Висоцького, окупанти викрали більше 500 тисяч тон зерна з тимчасово окупованих територій, незаконно вивезли десятки тисяч тон соняшникової олії, сотні кілограмів овочів. [22].

2.1.2. Основні ризики для функціонування аграрного сектору в умовах війни

1. Втрата виробничо-ресурсного потенціалу аграрного сектору. На значній частині сільськогосподарських земель стало неможливим ведення сільського господарства, оскільки вони або окуповані, або перебувають під постійними обстрілами, або заміновані (у 2022 р. порівняно з 2021 р. загальна посівна площа скоротилася на 20%).

Зменшилися обсяги внесення добрив та засобів захисту рослин, що знижує врожайність сільськогосподарських культур та погіршує якісний склад земель. За попередніми оцінками, внутрішнє споживання азотних добрив за 2022 р. знизилося на 40-55% - з 4,75 млн т до 2-2,9 млн т.

На територіях з активними бойовими діями сільськогосподарські угіддя зазнали руйнівного впливу, їх якість значно погіршилася. У майбутньому потрібно буде виділити чималі кошти, аби повернути їх до активного сільськогосподарського використання. Масштабне військове забруднення спричинить виведення з обробітку на тривалий час великих ділянок землі, які використовують для вирощування продуктів харчування. Наразі третина українських земель перетворилася на зону ризикованого сільського господарювання.

Погіршилась забезпеченість сільгосппідприємств технікою - продажі комбайнів за 7 місяців 2022 р. порівняно з аналогічним періодом 2021 р. знизилися в 2,4 рази, тракторів - удвічі. Це відбувається на тлі значних фізичних втрат техніки внаслідок бойових дій чи її викрадення окупантами. За оцінками, 84,2 тис. одиниць техніки та устаткування, що становить 11% наявних до 24 лютого 2022 р., є повністю або частково пошкодженими.

2. Вихід окремих сільгоспвиробників з аграрного бізнесу або зміна спеціалізації через значні економічні втрати. Через значні економічні втрати окремі сільгоспвиробники виходять з аграрного бізнесу або змінюють спеціалізацію. Внаслідок бойових дій частина працівників сільгосппідприємств та фермерів була вимушена не лише припинити діяльність в аграрному секторі, а й покинути власні домівки. За даними ФАО, понад 150 000 фермерів / працівників продовольчої системи постраждали від війни та/або мігрували. Перспектива відновлення їхньої діяльності на власних землях невизначена, що може спричинити вихід з аграрного бізнесу чи зміну спеціалізації. У складному становищі опинилися дрібнотоварні виробники сезонної продукції, які відігравали важливу роль у забезпеченні зайнятості та доходів сільського населення..

3. Втрата частини об'єктів інфраструктури зберігання та первинної переробки сільськогосподарської продукції, ускладнення збуту продукції на зовнішні ринки. Внаслідок війни зруйновано зерносховища, продовольчі склади, логістичну інфраструктуру. Також ускладнено експортні поставки української аграрної продукції, що зменшило доходи агровиробників. Через брак електроенергії виникли труднощі зі зберіганням, що може погіршити якість і навіть призвести до втрати частини врожаю. На тривалий час заблоковано українські чорноморські порти - основний канал експорту агропромислової продукції (до вторгнення понад 90% зернових та олійних культур експортувалося морем).

Виникли проблеми з інфраструктурою зберігання зерна. Дефіцит складських потужностей через руйнування зерносховищ збільшився до 20 млн тон.

Водночас у 2022 р.:

- Було зібрано врожай. За повідомленням Мінагрополітики, у 2022 році зібрано понад 67 млн тон врожаю, що стало одним з п'яти кращих показників за останні 30 років. Станом на 12 січня 2023 року зернові та зернобобові культури зібрано на площі 10,9 млн га (94%), намолочено 50,965 млн тон зерна. Зокрема, пшениці обмолочено на 4,979 млн га

(100%), намолочено 20,2 млн тон; кукурудзи на зерно обмолочено на 3,6 млн га (85%), намолочено 23,5 млн тон. Соняшника зібрано на площі 4,8 млн га (99%), намолочено 10,5 млн тон насіння; сої - на площі 1,5 млн га (100%), намолочено 3,7 млн тон; ріпаку - на площі 1,1 млн га (100%), намолочено 3,2 млн тон насіння.

- Україна залишилася одним з гарантів продовольчої безпеки у світі. Україна, Туреччина та ООН 22 липня 2022 року підписали Ініціативу щодо безпечного транспортування зерна та продуктів харчування з українських портів, що забезпечило відновлення експорту зерна та пов'язаних з ним харчових продуктів з трьох морських портів. Дзеркальну угоду з Туреччиною та ООН також підписала російська федерація.

При цьому 66,9% експорту становила кукурудза, 21,6% – пшениця, 4,8% – ячмінь, 6,7% – інша продукція. Загалом у серпні через розблоковані та дунайські порти, залізницею та автотранспортом експортовано близько 5 млн тон агропродукції.

Аналіз сільськогосподарської галузі України вказує на такі ключові завдання:

- введення ринку землі сільськогосподарського призначення;
- припинення військових дій на території України;
- стабілізація економічного стану країни;
- створення умов для проведення аграріями польових робіт, забезпечення їх посівним матеріалом та добривами;
- адаптація аграрної політики України до Спільної аграрної політики ЄС та гармонізація законодавства;
- вирішення політичних і економічних проблем співпраці з державами-експортерами;
- розширення застосування технологій точного землеробства.

2.1.3. SWOT-аналіз діяльності с/г підприємства

SWOT-аналіз - це ключовий інструмент стратегічного аналізу та універсальна методика для вибору стратегії розвитку компанії. При аналізі фірм у будь-якій галузі SWOT-аналіз знаходиться в центрі дослідження, збираючи первинну інформацію про організацію, її оточення та продукти попередніх методик. Особливість полягає в тому, що на виході отримуємо не лише рекомендовану стратегію, а цілий комплекс інструментів для реалізації конкурентних переваг, посилення потенціалу, захисту слабких місць і перетворення їх на сильні сторони. [23].

SWOT аналіз - це інструмент комплексного аналізу розвитку компанії. Він дозволяє з'ясувати сильні і слабкі сторони, можливості для зростання бізнесу та зовнішні загрози досягненню цілей.

Переваги методу: оперативність, універсальність, простота застосування, невеликі ресурсні витрати. Ефективний на початкових етапах розробки стратегій та концепцій.

Недоліки: суб'єктивність, залежність від учасників, відсутність кількісних оцінок і статистики.

Сильні та слабкі сторони - внутрішні фактори і ресурси компанії. Визначають поточний стан.

Можливості і загрози - зовнішні тенденції, що впливають на бізнес, але не контролюються компанією. Наприклад, розташування, економічна ситуація. Відображають майбутні зміни.

Один фактор може бути водночас силою і слабкістю, можливістю і загрозою. Здійснення SWOT-аналізу (табл. 2.1) дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози діяльності ПП «Могутнє».

Таблиця 2.1. – SWOT-аналіз ПП «Могутнє»

Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
- наявність посівних площ з високою родючістю; - розташування у сприятливих ґрунтово-кліматичних умовах; - наявність кваліфікованих спеціалістів; - виготовлення якісної продукції; - наявність власних потужностей для зберігання продукції; - використання високопродуктивного посадкового матеріалу; - використання сучасних технологій виробництва; - наявність власного автотранспорту; - конкурентоспроможна цінова політика; --задовільний стан матеріально-технічної бази; - невеликий особовий склад підприємства; - хороша репутація у клієнтів	- велика енергомісткість та матеріаломісткість виробництва; - недостатня кількість потужностей для ефективного зберігання продукції; - брак трудових ресурсів; - значний вплив кліматичних умов; - залежність від постачальників; - високі податкові навантаження; - збої в постачанні матеріальних ресурсів; - значні витрати на утримання та ремонт техніки; - висока залежність від кон'юнктури на ринку; - недостатнє фінансове забезпечення маркетингової діяльності; - слабкий рівень організації маркетингової діяльності
Можливості (O)	Загрози (T)
- ефективна реклама; - кваліфіковані спеціалісти в сфері маркетингу; - забезпечення виробництва якісної продукції; - сталий позитивний імідж підприємства на зовнішньому ринку; - розвиток логістичної складової (створення власного терміналу та придбання власного танкеру); - побудова додаткових елеваторів для збільшення обсягів збереження продукції; - налагодження співпраці з постачальниками; - реформування політики держави у сфері аграрного бізнесу (оптимізація податкової політики, фінансова підтримка аграрного бізнесу з боку держави тощо); - розвиток ефективного ринку землі; - запровадження наукових досягнень у сфері сільськогосподарського виробництва	- високий ступінь політичного впливу та контролю з боку держави; - несприятлива економічна ситуація в країні; - ведення бойових дій; - погіршення ґрунтово-кліматичних умов; - стрибки курсу валют; - звуження ринку реалізації продукції; - неможливість виходу на зовнішній ринок, втрата постійних клієнтів; - посилення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринку; - міграція сільського населення до міст; - зменшення ринку трудових ресурсів (виїзд за кордон, мобілізація)

Аналіз основних показників ефективності господарської діяльності ПП «Могутнє» здійснюємо на основі даних бухгалтерських звітів підприємства, результати зводимо у табл.2.2.

Таблиця 2.2.- Основні економічні показники господарської діяльності ПП «Могутнє»

Показники	Роки			Відхилення за період	
	2020	2021	2022	+/-	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	41892,6	56820,8	49608,7	+7716,1	+18,4
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	27288,2	46922,1	38721,0	+11432,8	+41,9
3. Чисельність працівників, чол.	32	28	29	-3	-9,4
4. Продуктивність праці, тис.грн/чол	1309,14	2029,31	1710,64	+401,5	+30,7
5. Прибуток/збиток	917,4	479,4	451,0	-466,4	-50,8
6. Рентабельність, %	1,76	0,5	0,4	-1,36	-77,3
7. Рентабельність продукції, %	3,36	1,02	1,16	-2,2	-65,5

Результати розрахунків свідчать, що за період 2020-2022 рр. від своєї діяльності підприємство отримало прибуток. Негативним є зменшення у динаміці прибутку за період 2020-2022 рр. на 466,4 тис.грн або на 50,8%. Це обумовлено значним зростанням витрат на виробництво, в першу чергу вартості паливно-мастильних матеріалів.

Динаміка чистого доходу від реалізації є позитивною: у 2022 році в порівнянні з 2020 роком він збільшився на 7716,1 тис.грн. (18,4%).

Чисельність постійних працівників в 2022 році зменшилася на 3 особи (9,4%) в порівнянні з 2020 роком. Для виконання сезонних робіт підприємство використовує найману працю сезонних працівників.

Оскільки виручка від реалізації збільшилася, а чисельність працівників зменшилася, то продуктивність праці зросла в 2022 році на 30,7%.

Позитивним слід вважати перевищення темпів росту продуктивності праці над темпами росту чистого доходу.

Зменшення рентабельності на 77,3% пов'язано насамперед з кризовим економічним станом країни та військовими діями, а також несприятливими кліматичними умовами.

Для здійснення своєї виробничої діяльності с/г підприємства використовують такий унікальний засіб виробництва як земля. Земля -основний засіб виробництва, без якого неможливий процес сільськогосподарського виробництва. Ефективність аграрного бізнесу напряду залежить від її якісного стану, характеру та умов використання.

Таблиця 2.3 – Склад сільськогосподарських угідь ПП «Могутнє»

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Темп росту, % (2018-2022)
Загальна земельна площа, га	1505	1505	1505	1515	1515	100,66
Площа с/г угідь, га	1495	1500	1500	1500	1500	100,33
з них рілля	1488	1491	1500	1500	1500	101,81
багаторічні насадження	9	9	-	-	-	-100
Орендовані с/г угіддя	1495	1500	1500	1500	1500	100,33
Рівень розораності с/г угідь, %	99,53	99,40	100	100	100	100,47

Підприємство ефективно використовує земельні ресурси, які є орендованими (табл. 2.3), згідно з якими 100% сільськогосподарських земель на кінець 2022 року орані.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану підприємства

Сукупний фінансово-економічний результат діяльності відображає балансовий прибуток - суму прибутків підприємства від усіх видів господарювання. Він включає прибуток від реалізації продукції і послуг, від інших видів діяльності та позареалізаційних операцій.

Різниця між балансовим прибутком і сумою податків за рахунок прибутку

- це чистий прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства.

Прибуток - якісний показник, що відображає зміни обсягів і структури товарообігу, доходів, рівня витрат компанії.

Рівень рентабельності - відсоткове відношення абсолютної суми прибутку до обсягу реалізації, витрат, вартості активів, фонду зарплати, трудових і капітальних ресурсів. Розрахунок показників рентабельності підприємства може характеризуватися системою показників:

- рентабельність продукції характеризує ефективність сукупних витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції.. Чим вищим є цей показник, тим ефективніше працює підприємство, визначається:

$$P_n = \frac{\Pi}{C} \cdot 100\%, \quad (2.1)$$

де P_n – рівень рентабельності (рівень прибутковості (збитковості));

Π – абсолютна сума прибутку (збитку);

C – загальний витрат підприємства.

На підставі даних Звіту про фінансові результати розрахуємо рентабельність продукції:

$$P_{n\ 2020} = \frac{917,4}{27288,2} \cdot 100\% = 3,36\%$$

Розрахунки для 2021 року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

На основі розрахованого показника рентабельності продукції можемо зробити висновок про те, що у 2022 році в порівнянні з 2021 роком спостерігається зменшення рентабельності продукції підприємства на 2,2 пункти або на 65,5%.

- рентабельність власного капіталу показує ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів. Збільшення цього показника свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу, що позитивно характеризує фінансово-господарську діяльність. Визначається:

$$P_{\text{вк}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СВ}_{\text{вк}}} \cdot 100\%, \quad (2.2)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток

$СВ_{вк}$ – середня величина власного капіталу.

$$P_{вк\ 2020} = \frac{917,4}{28824,3} \cdot 100\% = 3,18\%$$

Розрахунки для 2021 року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Протягом 2020-2022 рр. спостерігається зниження рентабельності (з 3,18% до 0,69%) власного капіталу, а це свідчить про зниження ефективності його використання.

- рентабельність залученого капіталу – показує ефективність використання активів підприємства, що створюються за рахунок залучених коштів.

Зниження цього показника свідчить про зменшення ефективності використання залучених коштів. Визначається:

$$P_{зк} = \frac{ЧП}{СВ_{зк}} \cdot 100\%, \quad (2.3)$$

де $ЧП$ – чистий прибуток

$СВ_{зк}$ – середня величина залученого капіталу.

$$P_{зк\ 2020} = \frac{917,4}{17467,8} \cdot 100\% = 5,23\%$$

Розрахунки для 2021 року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Рентабельність використання активів, що створюються за рахунок залучених коштів ПП «Могутнє» зменшується з 5,23% до 1,16%. Також слід вважати негативним значне зростання кредиторської заборгованості підприємства.

Результати аналізу фінансової стійкості надають можливість оцінити структуру капіталу, рівень фінансової незалежності та скласти прогноз майбутнього фінансово-господарського стану компанії. Водночас можна з'ясувати, як запобігти негативним факторам та що сприятиме цьому.

Головні фінансові коефіцієнти, що використовуються для характеристики

фінансової стійкості підприємства:

- коефіцієнт незалежності (автономії) – він характеризує питому вагу власних коштів у їх загальній вартості. Зростання цього коефіцієнта свідчить про зміцнення фінансової стійкості. Його оптимальне значення дорівнює 0,5. Це означає, що сума власних коштів підприємства повинна становити понад половину всіх коштів, які є у нього в наявності. Розраховується :

$$K_{\text{н}} = \frac{D_{\text{вк}}}{B_6} \cdot 100\%, \quad (2.4)$$

де $D_{\text{вк}}$ – джерела власних коштів;

B_6 – валюта балансу.

$$K_{\text{н}2020} = \frac{28824,3}{46292,1} = 0,623$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Розрахований коефіцієнт незалежності свідчать, що протягом 2020-2022 рр. спостерігається незначне зміцнення фінансової стійкості ПП «Могутнє», на протязі всього періоду значення даного показника є більшим за оптимальне значення 0,5.

- коефіцієнт маневрування (мобільності) визначає можливу гнучкість використання оборотних коштів підприємства і показує, яка частина власного капіталу не закріплена в цінностях іммобільного характеру і дозволяє вільно маневрувати коштами. Розмір цього коефіцієнта має бути не нижче 0,5. Він розраховується за формулою:

$$K_{\text{м}} = \frac{B_{\text{ок}}}{D_{\text{вк}}}, \quad (2.5)$$

де $B_{\text{ок}}$ – власні оборотні кошти.

$$K_{\text{м}2020} = \frac{38218,6 - 17467,8}{28824,3} = 0,72$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

ПП «Могутнє» може вільно маневрувати коштами, оскільки коефіцієнти маневрування вище від нормативного - 0,5. Але в динаміці цей показник зменшується.

- коефіцієнт заборгованості – найвагоміший показник, що свідчить про фінансову автономність підприємства від залучення позичених коштів. Він показує, скільки позичених коштів залучає підприємство на 1 грошову одиницю власних коштів. Оптимальне значення цього показника 0,3-0,5. Критичним значенням цього коефіцієнта вважається одиниця. Визначається:

$$K_{зб} = \frac{З_к}{Д_{вк}}, \quad (2.6)$$

де $З_к$ – залучені кошти.

$$K_{зб2020} = \frac{17467,8}{28824,3} = 0,60$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

ПП «Могутнє» є поки-що фінансово незалежним від позикових коштів.

- коефіцієнт фінансової стабільності показує співвідношення власних і залучених коштів підприємства. Оптимальне значення даного показника $>1,0$. Але навіть отримання високого коефіцієнта фінансової стабільності не завжди означає цілковите благополуччя і потребує подальшого аналізу інших показників фінансової стійкості підприємства. Визначається:

$$K_{фст} = \frac{Д_{вк}}{З_к}, \quad (2.7)$$

Підставивши дані Балансу в цю формулу одержимо:

$$K_{фст2020} = \frac{28824,3}{17467,8} = 1,65$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Оскільки значення коефіцієнту за роками є вище критичної межі і є стабільним на протязі аналізованого періоду, вважаємо, що підприємство є фінансово стабільним.

- коефіцієнт імобілізації або реальної вартості основних фондів служить для визначення ефективності використання коштів, що є в розпорядженні підприємства, з точки зору застосування у підприємницькій діяльності. Критична межа даного показника 0,5. Зростання коефіцієнта означає підвищення потенціалу підприємства. Розраховується:

$$K_{im} = \frac{O_{зуб}}{B_6}, \quad (2.8)$$

де $O_{зуб}$ – основні засоби за залишковою вартістю.

$$K_{im2020} = \frac{8073,5}{46292,1} = 0,17$$

Розрахунки для 2021 року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Протягом 2020-2022 років потенціал підприємства не був на належному рівні – значно нижчій критичної межі але є позитивна тенденція його зміни за роками.

- коефіцієнт співвідношення чистих мобільних коштів до всіх мобільних коштів підприємства характеризує структуру мобільних засобів підприємства. Зростання цього показника свідчить про збільшення частки чистих мобільних коштів підприємства і вказує на зміцнення його фінансової стійкості.

$$K_{mk} = \frac{ПА - K_{тз}}{ПА}, \quad (2.9)$$

де ПА – поточні активи;

$K_{тз}$ – короткотермінові зобов'язання.

$$K_{mk2020} = \frac{38218,6 - 17467,8}{38218,6} = 0,36$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

В 2020-2022 роках коефіцієнт співвідношення чистих мобільних коштів до всіх мобільних коштів підприємства підвищився, що свідчить про достатність оборотних коштів та зміцнення фінансової стійкості.

Одним з елементів характеристики фінансового стану аграрного підприємства є майновий стан.

Для здійснення господарської діяльності кожне аграрне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності. Всі види такого майна в сукупності називають активами підприємства.

Для оцінки стану основних засобів сільськогосподарського підприємства використовуються відповідні коефіцієнти:

1. Коефіцієнт зносу ОЗ – характеризує частку вартості ОЗ, що залишилася до списання в наступному періоді. Цей показник використовується для характеристики стану основних засобів.

$$K_{oz} = \frac{Z_{oz}}{P_{voz}}, \quad (2.10)$$

де Z_{oz} – знос ОЗ;

P_{voz} – первісна вартість ОЗ.

$$K_{oz2020} = \frac{5936,1}{14009,6} = 0,42$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Коефіцієнт зносу за даний період майже не змінився, тобто стан основних засобів підприємства є стабільним.

2. Коефіцієнт придатності – є доповненням до 100% (або одиниці) до коефіцієнту зносу. Визначається за формулою:

$$K_{поз} = 1 - \frac{Z_{oz}}{P_{voz}}, \quad (2.11)$$

де Z_{oz} – знос основних засобів;

$\Pi_{\text{воз}}$ – первісна вартість основних засобів

$$K_{\text{ноз2020}} = 1 \mp 0,42 = 0,58$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Коефіцієнт придатності основних засобів підвищився з 0,58 до 0,60, що свідчить про оновлення основних засобів.

Наступним елементом характеристики фінансового стану підприємства є ліквідність.

Ліквідність - це здатність компанії своєчасно виконувати кредитно-фінансові зобов'язання, насамперед погашати борги. Ліквідність визначають співвідношенням між заборгованістю та ліквідними коштами в розпорядженні фірми. В процесі аналізу розраховують коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт поточної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів, показуючи, яку частину поточних боргів компанія може покрити найближчим часом. Оптимальне значення 1,5-2, помірне зростання в динаміці є сприятливою тенденцією. Він визначається за формулою:

$$K_{\text{пл}} = \frac{O_a + B_{\text{мд}}}{K_{\text{тз}} + D_{\text{мп}}}, \quad (2.12)$$

де O_a – оборотні активи;

$B_{\text{мп}}$ – витрати майбутніх періодів;

$D_{\text{мп}}$ – доходи майбутніх періодів;

$K_{\text{тз}}$ – короткотермінові зобов'язання.

$$K_{\text{пл2020}} = \frac{38218,6}{17467,8} = 2,59$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Зниження коефіцієнта поточної ліквідності з 2,59 до 1,94 свідчить про

зменшення ліквідності підприємства, але поки що значення коефіцієнтів є оптимальними і характеризує підприємство як ліквідне.

Коефіцієнт швидкої ліквідності для підприємств носить допоміжний характер. При його розрахунку виключається найменш ліквідна частина поточних активів – матеріальні запаси. Оптимальне значення його показника коливається в межах 0,5-1. Розраховується:

$$K_{\text{шл}} = \frac{O_a - 3 + B_{\text{мд}}}{K_{\text{тз}} + D_{\text{мп}}}, \quad (2.13)$$

де 3 – запаси.

$$K_{\text{шл}2020} = \frac{38218,6 - 28779,5}{17467,8} = 0,54$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Значення коефіцієнтів швидкої ліквідності знаходиться в оптимальних межах, що свідчить про не значну частину неліквідних активів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує миттєву платоспроможність компанії. Він показує, яку частину короткострокових боргів підприємство може погасити за рахунок наявних грошових коштів. Розмір цього коефіцієнту не повинен бути нижче 0,2 - 0,25. Це означає, що кожного дня підлягає погашенню 20-25% короткотермінових зобов'язань підприємства.

$$K_{\text{абсл}} = \frac{\Gamma_{\text{к}}}{K_{\text{тз}} + D_{\text{мп}}}, \quad (2.14)$$

де $\Gamma_{\text{к}}$ - грошові кошти та їх еквіваленти

$$K_{\text{абсл}2020} = \frac{1226,4}{17467,8} = 0,07$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Оскільки значення коефіцієнта абсолютної ліквідності значно нижчі рекомендованих, можна зробити висновок, що підприємство здатне кожного дня

погасити тільки 2-3% короткотермінових зобов'язань.

Наступним чинником характеристики фінансового стану аграрного підприємства є його ділова активність. Для оцінки рівня ділової активності використовують показники фондівіддачі та оборотності власного капіталу.

Показник фондівіддачі характеризує ефективність використання основних засобів компанії. Він показує, який обсяг реалізованої продукції припадає на 1 гривню коштів, інвестованих в основні фонди. Зростання цього показника в динаміці з 16,36 до 19,09 розглядається як сприятлива тенденція.

Розраховується:

$$K_{\phi} = \frac{OP}{CB_{oz}}, \quad (2.15)$$

де OP – обсяг реалізації продукції, тис.грн

CB_{оз} – середньорічна вартість основних фондів, тис.грн

$$K_{\phi 2020} = \frac{41892,6}{14009,6} = 2,99$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Коефіцієнт обігу кредиторської заборгованості - характеризує період погашення кредиторської заборгованості. Розраховується:

$$K_{окз} = \frac{BO}{СК}, \quad (2.16)$$

де BO – витрати підприємства

СК – середня кредиторська заборгованість

$$K_{окз 2020} = \frac{41892,6}{17467,8} = 2,39$$

Розрахунки для 2021року та 2022 року проводимо аналогічно, результати зводимо у табл.2.4

Зниження коефіцієнту обігу свідчить про зниження періоду погашення кредиторської заборгованості з 2,39 до 1,27.

Таблиця 2.4. - Аналіз показників фінансового стану ПП «Могутнє»

Показник	Оптимальн е значення	роки			Темп росту, % (2022/2020)
		2020	2021	2022	
Показники фінансової стійкості					
Коефіцієнт незалежності (автономії), Кн	>0,5	0,623	0,626	0,625	100,3
Коефіцієнт маневрування (мобільності), Км	>0,5	0,72	0,44	0,56	77,8
Коефіцієнт заборгованості, Кзб	<0,3-0,5	0,60	0,59	0,60	-
Коефіцієнт фінансової стабільності, Кфст	>1,0	1,65	1,68	1,67	101,2
Коефіцієнт іммобілізації, Кім	>0,5	0,17	0,32	0,22	129,4
Коефіцієнт співвідношення чистих мобільних коштів до всіх мобільних коштів підприємства, Кмк	>0,5	0,36	0,43	0,48	133,3
Показники майнового стану					
Коефіцієнт зносу основних засобів, Коз		0,42	0,29	0,40	95,2
Коефіцієнт придатності основних засобів, Кпоз		0,58	0,71	0,60	103,4
Показники ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності, Кпл	1,5-2,0	2,59	1,74	1,94	74,9
Коефіцієнт швидкої ліквідності, Кшл	0,5-1,0	0,54	0,97	0,92	170,4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, Кабсл	0,2-0,25	0,07	0,02	0,03	42,8
Показники рентабельності					
Рентабельність продукції, Рп	>0 збільшення	3,36	1,02	1,16	34,5
Рентабельність власного капіталу, Рвк	>0 збільшення	3,18	0,94	0,69	21,7
Рентабельність залученого капіталу, Рзк	>0 збільшення	5,23	1,58	1,16	22,2
Показники рівня ділової активності					
Коефіцієнт фондоввідачі, Кф	збільшення	2,99	1,52	1,3	43,5
Коефіцієнт обігу кредиторської заборгованості, Кокз	збільшення	2,39	1,87	1,27	53,1
Обіг власного капіталу, Овк	збільшення	1,45	1,12	0,76	52,4

Підприємство ефективно використовує земельні ресурси, які є орендованими (табл. 2.3), згідно з якими 100% сільськогосподарських земель на кінець 2022 року орані.

2.3. Аналіз витрат ПП «Могутнє»

Витрати підприємства є найважливішими економічними категоріями. Їх рівень в значній мірі визначає величину прибутку та рентабельності підприємства, ефективності його діяльності.

Забезпечення отримання доходу від виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції на необхідному рівні вимагає гнучкої системи регулювання факторів, що його визначають. Тому витрати виробництва, що кладуться в основу визначення собівартості продукції — фактора формування фінансових результатів господарюючих суб'єктів, — потребують детального аналізу.

Управління витратами підприємств має відображати реальну ефективність використання виробничих факторів та полягає в оптимізації витрат і виявленні резервів їх зниження.

Реальними резервами зменшення витрат у сільському господарстві за умови дотримання технологічних вимог можуть бути: підвищення технічного рівня та зниження трудомісткості; вдосконалення організації виробництва і праці; єдність управління постійними і змінними витратами для досягнення стратегічних цілей та оцінки результатів діяльності галузі у контексті отриманого соціально-економічного ефекту.

Здійснимо аналіз складу та структури витрат підприємства на виробництво сільськогосподарської продукції за економічними елементами. Результати аналізу зведемо у табл.2.5, 2.6

Інформацією для аналізу є дані розділу II «Звіту про фінансові результати».

Таблиця 2.5. - Аналіз витрат ПП «Могутнє» за економічними елементами

Назва статті витрат	2020 рік, тис. грн	2021 рік, тис. грн	2022 рік, тис. грн	Відхилення	
				+/-	%
Матеріальні витрати	22669,3	21271,9	26027,1	+3357,8	+14,8
Витрати на оплату праці	1725,7	1878,3	2193,6	+467,9	+27,1
Відрахування на соціальні заходи	379,7	413,2	482,6	+102,9	+27,1
Амортизація	4219,4	5065,7	4271,0	+51,6	+1,2
Інші операційні витрати	11981,1	23498,7	16207,8	+4226,7	+35,3
Всього витрат	40975,2	52127,8	49182,10	+8206,9	+20,0

За даними таблиці 2.5 можна зробити висновок, що в 2022 році загальна

сума витрат в порівнянні з 2020 р. збільшилася на 8206,9 тис. грн. або на 20%

Це пов'язано насамперед зі збільшенням витрат на оплату праці на 27,1%, матеріальних витрат на 14,8% та інших операційних витрат на 35,3%. Найбільше збільшення відбулося по статті Інші операційні витрати. Це пов'язане насамперед зі збільшенням витрат на збут та збереження продукції.

Проаналізуємо зміни у структурі операційних витрат за даними табл.2.6.

Таблиця 2.6. - Аналіз структури операційних витрат підприємства

Назва статті витрат	2020 рік, %	2021 рік, %	2022 рік, %	Відхилення	
				+/-	%
Матеріальні витрати	55,3	40,8	52,9	-2,4	-4,3
Витрати на оплату праці	4,2	3,6	4,5	+0,3	+7,4
Відрахування на соціальні заходи	0,9	0,8	1,0	+0,1	+11,1
Амортизація	10,3	9,7	8,7	-1,6	-15,5
Інші операційні витрати	29,2	45,1	32,9	+3,7	+12,7
Всього витрат	100	100	100	-	-

За період, що аналізується відбулися незначні зміни в структурі витрат підприємства.

Відбулося збільшення питомої ваги інших операційних витрат та витрат на оплату праці. Збільшення інших операційних витрат також пов'язане з будівництвом нових елеваторів. Зменшилася питома вага матеріальних витрат.

Оскільки матеріальні витрати займають найбільшу питому вагу у витратах підприємства, проаналізуємо динаміку їх складу. Результати представлені в табл.2.7.

Таблиця 2.7. – Матеріальні витрати на виробництво с/г продукції ПП «Могутнє»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				+/-	%
Прямі матеріальні витрати, тис. грн	22669,3	21271,9	26027,1	+3357,8	+14,8
Вартість насіння, тис. грн	2267,3	3623,5	4672,9	+2405,6	+106,1
Вартість мінеральних добрив, тис. грн	8631,7	9829,3	11493,6	+2861,9	+33,2
Вартість палива та мастильних матеріалів, тис. грн	3117,6	4291,9	5638,1	+2520,5	+80,8
Інші матеріальні витрати, тис. грн	8652,7	3527,2	4222,5	-4430,2	-51,2

Дані таблиці свідчать, що вартість матеріальних витрат підприємства збільшилася майже по всіх складовим.

Найбільше збільшення має вартість насіння та витрати на паливо (на 106,1% та на 80,8%). Це обумовлено підвищенням ціни на посівний матеріал, проведенням повторного посіву та збільшенням цін на паливно-мастильні матеріали.

Рівень витрат є одним з найважливіших якісних показників економічності господарської діяльності підприємства, та відображає частку його поточних витрат в ціні продукції.

Рівень витрат виробничої діяльності (P_v) визначається за формулою:

$$P_v = \frac{B}{p} \times 100\%, \quad (2.17)$$

де B – сума витрат на виробництво продукції у певному періоді;

P – обсяг реалізації продукції у певному періоді.

$$P_{v2020} = \frac{40975,2}{41892,6} \times 100\% = 97,8\%$$

Розрахунок показника для 2021 рік та 2022 рік проводимо аналогічно та зводимо у табл.2.8.

Витратовіддача (ВВ) –показник зворотній по відношенню до рівня витрат

і визначається:

$$BB = \frac{P}{B} \quad (2.18)$$

$$BB = \frac{41892,6}{40975,2} = 1,02$$

Розрахунок показника для 2021 рік та 2022 рік проводимо аналогічно та зводимо у табл.2.8. Прибутковість витрат (Π_v) або рівень рентабельності витрат визначається:

$$\Pi_v = \frac{BP}{B} \times 100\% \quad (2.19)$$

$$\Pi_{v2020} = \frac{917,4}{40975,2} \times 100\% = 2,26\%$$

Розрахунок показника для 2021 рік та 2022 рік проводимо аналогічно та зводимо у табл.2.8

Завершальним етапом аналізу витрат сільськогосподарського підприємства є аналіз ефективності витрат, який представлено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8. - Аналіз ефективності витрат ПП «Могутнє»

Показник	2020	2021	2022	Відхилення	
				+/-	%
Всього витрат, тис.грн:	40975,2	52127,8	49182,10	+8206,9	+20,0
Матеріальні витрати	22669,3	21271,9	26027,1	+3357,8	+14,8
Витрати на оплату праці	1725,7	1878,3	2193,6	+467,9	+27,1
Відрахування на соціальні заходи	379,7	413,2	482,6	+102,9	+27,1
Амортизація	4219,4	5065,7	4271,0	+51,6	+1,2
Інші операційні витрати	11981,1	23498,7	16207,8	+4226,7	+35,3
Обсяг реалізованої продукції, тис.грн	41892,6	56820,8	49608,7	+7716,1	+18,4
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	27288,2	46922,1	38721,0	+11432,8	+41,9
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції	0,97	0,91	0,99	+0,02	+2,06
Витратовіддача	1,02	1,09	1,01	-0,01	-1
Матеріаломісткість	0,54	0,37	0,52	-0,02	-3,7
Зарплатомісткість	0,04	0,03	0,04	-	-
Фондомісткість	0,21	0,65	0,76	+0,55	+261,9
Чистий прибуток, тис.грн	917,4	479,4	451,1	-466,3	-50,8
Доходність витрат, %	2,26	0,09	0,09	-2,17	-96,0

Збільшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції є негативним і свідчить про те, що темпи росту реалізації продукції є меншими за темп росту витрат підприємства.

Аналіз даних таблиці 2.8 показує, що доходність витрат підприємства зменшилася, оскільки витрати зростають а прибуток зменшився (+20% та -96% відповідно). Витратовіддача також зменшилася на 1%.

Разом з тим зменшилися і показники матеріаломісткості на 3,7%. Це обумовлено зменшенням обсягів виробництва та реалізації продукції. Зарплатомісткість за період, що аналізувався, не змінилася, а фондомісткість збільшилася більш ніж у 2 рази.

Отже, результати аналізу свідчать, що показники ефективності витрат ПП «Могутнє» за період 2020-2021 рр. мають негативну динаміку.

3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПП АГРОФІРМА «МОГУТНЄ»

3.1 Фактори, що впливають на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств

Нерозвиненість ринку праці в аграрному секторі України призводить до надлишку робочої сили на селі. Це дозволяє роботодавцям наймати працівників на короткий термін, легко їх звільняти, проявляючи елементи дискримінації. Ще одна проблема - висока потреба в агрономах, трактористах і механізаторах. Низька заробітна плата демотивує працездатне населення.

Військові дії останніх років негативно вплинули на ефективність сільгосппідприємств. Слід враховувати залежність аграрного сектору від імпорту, нестабільність ринків збуту, зменшення робочої сили, тривалі терміни постачання, посилення біозахисту тощо.

Це змушує керівництво шукати шляхи запобігання негативного впливу зовнішніх факторів та підвищення ефективності галузі. Чинники підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств наведені на рис. 3.1).

Насамперед, продуктивність господарювання зростатиме від цілей, поставлених колективно, направлених на результат і встановлених разом з виконавцями. Участь обов'язкова при плануванні перспективних цілей для кожного агропідприємства. Важливий поступовий перехід на виробництво продукції з елементами технологій, що задовольняють суспільні потреби без шкоди довкіллю, покращують здоров'я нації та дозволяють працювати з обмеженими контактами. Виробництво органічної продукції та впровадження ІТ-технологій - вирішення цієї проблеми.

Ринок визначає конкурентоспроможність продукції, що потребує оптимізації галузевої структури. Вагомим чинником ефективності є планування витрат з техкартами, що дозволить гнучко реагувати на зміни та приймати виважені рішення. Застосування сучасних технологій в аграрному секторі передбачає оновлення матеріально-технічної бази шляхом оренди чи лізингу.



Рисунок 3.1. Чинники зростання ефективності сільськогосподарських підприємств на перспективу

Персонал у сільгоспідприємствах має бути зацікавлений морально і матеріально. Останнє полягає у встановленні прогресивної системи винагороди за результати діяльності. Перехід на нові технології передбачає залучення молодих фахівців з відповідними компетентностями, а також підвищення кваліфікації працюючих спеціалістів.

Важливий чинник підвищення ефективності - системний моніторинг показників результативності у досягненні цілей.

3.2. Обґрунтування вибору інноваційних технологій

Останніми роками впровадження інформаційних технологій у сільському господарстві призвело до зміни способів обробки культур та управління полями. Технології кардинально трансформували концепцію аграрного сектору, зробивши його вигіднішим, ефективнішим, безпечнішим та простішим. Ось 5 найкращих новітніх технологій, визнаних фермерами:

- ГІС та GPS технології;
- супутникові знімки;

- дрони та аерофотозйомка;
- ІТ для агросектору та онлайн-дані.

В результаті, сучасні ферми отримують значну вигоду від розвитку аграрних інфотехнологій. Це дозволяє знизити споживання води, добрив, негативний вплив на екосистему, підвищити ефективність та здешевити виробництво. Таким чином, бізнес стає вигіднішим, розумнішим та стійкішим. Розглянемо детальніше деякі з цих технологій.

ГІС технології в сільському господарстві

Оскільки поля залежать від розташування, ГІС стає неймовірно корисним інструментом точного землеробства. Використовуючи геоінформаційні технології в агросекторі, фермери можуть скласти карту поточних і майбутніх змін опадів, температури, врожайності, здоров'я рослин тощо. Також це дозволяє застосовувати GPS-додатки, сумісні з інтелектуальними технологіями для оптимізації внесення добрив і пестицидів, економлячи гроші, зусилля і час.

Ще одна велика перевага ГІС - використання супутників і дронів для збору цінних даних про рослинність, ґрунти, погоду та рельєф з висоти пташиного польоту. Такі відомості значно покращують точність прийняття рішень в аграрному секторі.

Супутникові дані

Завдяки інноваційним технологіям у сільському господарстві, прогнозування врожайності та моніторинг полів майже в режимі реального часу для виявлення різних загроз за допомогою супутникових даних ще ніколи не були настільки простими.

Датчики здатні давати зображення в різних спектрах, що дозволяє застосовувати численні спектральні індекси, такі як NDVI для визначення вмісту рослинності, кількості зів'ялих рослин та загального стану здоров'я. Далі йде CCCI, який допомагає при внесенні поживних речовин, потім NDRE визначає вміст азоту. І нарешті, MSAVI мінімізує вплив ґрунтового фону на ранніх стадіях розвитку рослин. Список можна продовжувати.

Дрони - технологія аероданих

Завдяки інноваційним технологіям, таким як дрони, фермери можуть з високою точністю визначати біомасу врожаю, висоту рослин, наявність бур'янів та вологість на ділянках поля. Вони надають якісніші дані з вищою роздільною здатністю порівняно з супутниками. Коли працюють на місцях, то інформацію отримують навіть швидше, ніж розвідники. Дрони ефективні у боротьбі з комахами, дозволяючи локально застосовувати інсектициди, зменшуючи ймовірність отруєння.

Незважаючи на простоту використання і збору великих обсягів даних, дрони дорогі у постійному застосуванні. Вони малоефективні при картографуванні чи моніторингу великих площ, тому краще доповнювати їх супутниковим моніторингом з наступною перехресною перевіркою конкретних ділянок.

Онлайн-дані: ключ до точного землеробства

Щоб полегшити спостереження за полями, в EOS створили цифрову платформу Crop Monitoring, яка використовує супутниковий моніторинг для пришвидшення прийняття рішень фермером. Ось деякі функції:

- моніторинг врожаю дозволяє застосовувати NDVI для відстеження стану рослин. Цей індекс контролює вміст хлорофілу, надаючи дані про їхній стан. Чим вище значення NDVI, тим здоровіша рослинність, адже більше хлорофілу означає краще здоров'я рослини;
- ще одна важлива функція Crop Monitoring - додаток Scouting. Це мобільний і десктопний додаток з цифровими картами полів. Використовуючи його, фермер може призначати розвідникам завдання кількома кліками - додати поле, позначити точку, поставити завдання. Після цього скаут перевіряє проблемні ділянки на місці, фіксує активність шкідників, бур'янів тощо, відразу роблячи нотатки в додатку. Це дозволяє оглядати лише потрібні ділянки, заощаджуючи час для необхідних профілактичних заходів;
- сучасні технології аналізу погоди допомагають фермерам. Використовуючи дані про стан погоди та рослин зі супутників, вони можуть точно поливати і запобігати пошкодженням. Наприклад, щоб

уникнути посухи, застосовують крапельне зрошення, керуючи клапанами.

Так фермери подають потрібну кількість води на посушливі ділянки;

- основна перевага Crop Monitoring - заснований на супутникових знімках. Він допомагає аналізувати умови сільського господарства чи стан територій. Це дає цінну інформацію швидко, щоб приймати рішення: які культури садити, коли збирати, як планувати сезон, скільки добрив застосовувати тощо.

Поєднання даних

Поєднання даних дає цінну інформацію в Crop Monitoring. Спочатку користувач порівнює продуктивність свого поля з середньою по району. Це робиться шляхом зіставлення даних з усіх полів району. Зараз таке порівняння можливе лише за індексом рослинності NDVI. Але незабаром ми розширимо можливості платформи, додавши нові індекси.

Отже, комбінування різних даних дає корисну інформацію. Спочатку порівнюють продуктивність конкретного поля і середню по району. Це робиться на основі даних з усіх полів. Зараз для порівняння використовують індекс NDVI. Але скоро будуть додані й інші індекси. Так розширяться аналітичні можливості Crop Monitoring.

Ще одна корисна функція сучасних агротехнологій - аналіз погодних даних. Він використовує різні набори для таких опцій:

- "Вимерзання рослин" - попереджає про низькі температури, небезпечні для озимини;
- "Загроза заморозків" - виділяє дні з температурою нижче -6°C , щоб оцінити збитки заморозкам ранніх культур;
- "Загроза засухи" - показує дні з температурою вище $+30^{\circ}\text{C}$ для оцінки теплового стресу.

Також ця функція дає можливість стежити за опадами і температурою. Отже, аналіз погодних даних - корисна опція сучасних агротехнологій. Вона використовує різні набори для попередження про небезпечні для рослин температури та відстеження опадів.

Передові агротехнології стрімко просуваються вперед. Вони пропонують фермерам значну підтримку в оптимізації витрат, спрощенні управління та підвищенні продуктивності. Збільшення врожайності й зменшення витрат на обслуговування сприяє підвищенню рентабельності.

Сучасні агротехнології дають вагомі результати. Вони активно розвиваються, пропонуючи фермерам істотну допомогу. Це оптимізація витрат, полегшення управління господарством і підвищення продуктивності. Зростання врожайності та зниження витрат на обслуговування збільшують прибутковість.

Отже, сучасні агротехнології швидко прогресують, надаючи фермерам значну підтримку в управлінні та підвищенні ефективності. Це веде до зростання врожайності й прибутковості.

Для підвищення ефективності діяльності ПП АГРОФІРМА «МОГУТНЄ» нами вибрано декілька наступних інноваційних рішень:

- запровадження поступового переходу сільськогосподарського підприємства від технології обробітку ґрунту No-till на Strip-till.
- використання сервісу дистанційного зондування EOSDA Crop Monitoring.

При впровадженні цих інновацій планується отримати додатковий ефект від їх синергії. Сервіс EOSDA Crop Monitoring надасть точні дані про вологість ґрунту, стадії розвитку рослин, рекомендації щодо кількості і складу внесення добрив тощо. Технологія Strip-till на відміну від No-till має наступні переваги:

- Strip-till поєднує переваги прямого посіву з обробітком смуг посіву, що забезпечує краще прогрівання ґрунту, аерацію та розвиток кореневої системи рослин. Це сприяє підвищенню врожайності;
- при Strip-till відбувається часткове розуцільнення ґрунту в рядках, що полегшує розвиток рослин та доступ поживних речовин до кореневої системи;
- дозволяє ефективніше боротися з бур'янами та шкідниками завдяки локальному внесенню гербіцидів та інсектицидів у смуги;
- Strip-till зменшує ущільнення та ерозію ґрунту, сприяє накопиченню вологи;

- потребує менше добрив та засобів захисту рослин, затрат праці та палива.

Отже, запропоновані нововведення дозволять модернізувати технології обробітку ґрунту та управління посівами, що підвищить ефективність та конкурентоспроможність підприємства.

3.3. Розрахунок економічної ефективності запропонованих інновацій

Витрати на впровадження визначаємо на основі вартості послуги моніторингу EOSDA Crop Monitoring (табл.3.1) та вартості сільськогосподарської техніки для смугового обробітку ґрунту. Результати розрахунків капіталовкладень зводимо у таблицю 3.2.

Таблиця 3.1 – Розрахунок капітальних вкладень EOSDA Crop Monitoring

Послуги	Зміст послуги	
Можливості Label для EOSDA Crop Monitoring	Супутниковий моніторинг полів. Рішення «під ключ». Повна технічна підтримка. Власний домен. Адмін-панель для управління	
Супутниковий API-доступ	Супутникові дані. Аналітика. Погодні дані / API погодних даних	
Індивідуальні рішення	Прогнозування врожайності. Класифікація сільськогосподарських культур. Визначення меж полів. Моніторинг урожаю. Розширене картографування вологості ґрунту	
Послуги моніторингу EOSDA Crop Monitoring (на 1500 га) вартість складає 43 грн/га в рік		64500

Таблиця 3.2 – Розрахунок капітальних вкладень на інновації

Найменування послуги/ техніки	Кількість	Вартість, грн.
Причіпна сівалка Claydon Hybrid T6	1	5000000
Моніторинг EOSDA Crop на рік	-	64500
<i>Всього капітальних вкладень, грн.</i>		<i>5064500</i>

Розрахунок витрат, пов'язаних з впровадженням інновацій

Враховуючи, що технологію Strip-till на підприємстві впроваджуємо поступово, розрахунок витрат виконуємо на одну сільськогосподарську культуру згідно технологічних карт вирощування за базовим No-till і запропонованим варіантом Strip-till. Розрахунок зводимо до табл. 3.3 -3.4.

Таблиця 3.3 – Розрахунок технологічної карти на вирощування кукурудзи на зерно за традиційною технологією

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО (ТЕХНОЛОГІЯ No-till)										
Культура	Кукурудза на зерно	Норма висіву, пос.од.	0,09	Урожайність основної продукції, ц/га	60					
Сорт	ВН-63	Площа посіву, га	600	Валовий збір основної продукції, ц	36000,0					
Репродукція посіву	F-1	Сер. відстань перевезень, км	10	Урожайність побічної продукції, т/га	0,0					
Попередник	Ячмінь	Собівартість 1т-км, грн	0,369	Валовий збір побічної продукції, т	0,0					

№ п/п	Назва операції	Фізичний об'єм	Склад агрегату		коэф. переводу трактора в еталон	Еталонний об'єм, ум.ет.га	Змінна норма виробітку, т (га)	кількість нормозмін	час зміни, год.	обслуговуючий персонал, чол
			Енергетичний засіб	Марка сільсько-господарської машини						
1	Лущення стерні	600 га	CLAAS Arion 640C	ЛДГ-15	1,60	108,74	61,80	9,71	7	1
2	Навантаження міндобрив 0,50 т/га	300 т	Case IH Farmall 90 JX		1,00	17,50	120,00	2,50	7	1
3	Транспорт. та внес. міндобрив - 0,50 т/га	600 га	Case IH Farmall JX 110	МБУ-6	1,00	42,00	100,00	6,00	7	1
4	Дискування	600 га	CLAAS Arion 640C	БДТ-7	1,60	67,20	100,00	6,00	7	1
Всього за осінній період										
5	Закриття вологи	600 га	CLAAS Arion 640C	СГ-21 + 21 БЗСС-1	1,60	56,00	120,00	5,00	7	1
6	Транспортування води	180 т	Case IH Farmall JX 110	Western 20ART	1,00	31,50	40,00	4,50	7	1
6	Внесення гербіцидів	600 га	Case IH Farmall JX 110	ОП-800	1,00	105,00	40,00	15,00	7	1
7	Передпосівна культивация	600 га	CLAAS Arion 640C	TIGER MATE 200	1,60	168,00	40,00	15,00	7	1
8	Транспортування насіння та добрив	78 т	Case IH Farmall JX 110	2ПТС-6	1,00	18,20	30,00	2,60	7	1
9	Завантаження сівалок, посів кукурудзи з м/добривами	600 га	Case IH Farmall JX 110	Case IH DV-12R	1,00	131,25	32,00	18,75	7	1
10	Транспортування води	120 т	Case IH Farmall JX 110	Western 20ART	1,00	21,00	40,00	3,00	7	1
11	Оприскування посівів гербіцидами	180 га	Case IH Farmall JX 110	ОП-2000	1,00	22,50	56,00	3,21	7	1
Всього по весняно-літньому періоду										
9	Збирання урожаю	600 га	Джон-Дір 9770S				24,22	24,22	7	1
10	Транспортування зерна з поля на тік	3600 т	КАМАЗ-5320				80,00	45,00	7	1
Всього по збиральному періоду										
ВСЬОГО						788,89		160,5		
В розрахунку на 1 га						1,31		0,27		
В розрахунку на 1 т						0,02		0,00		

Продовження табл. 3.3

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО (ТЕХНОЛОГІЯ No-till)											
Культура	Кукурудза на зерно	Норма висіву, пос.од.	0,09		Урожайність основної продукції, ц/га	60					
Сорт	ВН-63	Площа посіву, га	600		Валовий збір основної продукції, ц	36000,0					
Репродукція посіву	F-1	Сер. відстань перевезень, км	10		Урожайність побічної продукції, т/га	0,0					
Попередник	Ячмінь	Собівартість 1т-км, грн	0,369		Валовий збір побічної продукції, т	0,0					

№ п/п	Назва операції	Витрати основних виробничих ресурсів									
		затрати праці		дизельне паливо		ІНШІ ДОПЛАТ И	добрива та ЗЗР	насіння	послуги автопарку		РАЗОМ
		л-год	грн	кг	грн	грн	грн	грн	т-км	грн	грн
1	Лущення стерні	67,96	1 961,36	1 794,17	98 679,61	588,41					101 229,38
2	Навантаження міңдобрив 0,50 т/га	17,50	652,23	300,00	16 500,00	195,67					17 347,89
3	Транспорт. та внес. міңдобрив - 0,50 т/га	42,00	1 565,34	3 594,00	197 670,00	469,60	6 000 000,00				6 199 704,94
4	Дискування	42,00	1 565,34	3 000,00	165 000,00	469,60					167 034,94
	Всього за осінній період										6 485 317,16
5	Закриття вологи	35,00	1 136,10	600,00	33 000,00	340,83					34 476,93
6	Транспортування води	31,50	909,09	180,00	9 900,00	272,73					11 081,82
6	Внесення гербіцидів	105,00	3 913,35	360,00	19 800,00	1 174,01	2 880 000,00				2 904 887,36
7	Передпосівна культивуація	105,00	3 408,30	3 000,00	165 000,00	1 022,49					169 430,79
8	Транспортування насіння та добрив	18,20	525,25	184,80	10 164,00	157,58					10 846,83
9	Завантаження сівалок, посів кукурудзи з м/добривами	131,25	4 891,69	1 560,00	85 800,00	1 467,51	1 620 000,00	930 000,00			2 642 159,19
10	Транспортування води	21,00	606,06	323,40	17 787,00	181,82					18 574,88
11	Оприскування посівів гербіцидами	22,50	838,58	346,50	19 057,50	251,57	100 000,00				120 147,65
	Всього по весняно-літньому періоду										5 911 605,44
9	Збирання урожаю	169,54	7 339,39	7 800,00	429 000,00	2 201,82					438 541,20
10	Транспортування зерна з поля на тік	315,00		6 300,00	346 500,00				36 000	13 284,0	359 784,00
	Всього по збиральному періоду										798 325,20
ВСЬОГО		1 123,45	29 312,07	29 342,9	1 613 858,11	8 793,62	10 600 000,00	930 000,00	36 000	13 284	13 195 247,80
В розрахунку на 1 га		1,87	48,85	48,90	2 689,76	14,66	17 666,67	1 550,00	60,0	22,14	21 992,08
В розрахунку на 1 т		0,03	0,81	0,82	44,83	0,24	294,44	25,83	1,0	0,37	366,53

Таблиця 3.4 – Розрахунок технологічної карти на вирощування кукурудзи на зерно за новою технологією

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО (ТЕХНОЛОГІЯ Strip-till)											
Культура	Кукурудза на зерно	Норма висіву, пос.од.	0,09	Урожайність основної продукції, ц/га	67						
Сорт	ВН-63	Площа посіву, га	600	Валовий збір основної продукції, ц	40200,0						
Репродукція посіву	1	Сер. відстань перевезень, км	10	Урожайність побічної продукції, т/га	0,0						
Попередник	Ячмінь	Собівартість 1т-км, грн	0,369	Валовий збір побічної продукції, т	0,0						

№ п/п	Назва операції	Фізичний об'єм	Склад агрегату		коэф. переводу трактора в еталон	Еталонний об'єм, ум.ет.га	Змінна норма виробітку, т (га)	кількість нормозмін	час зміни, год.	обслуговуючий персонал, чол	
			Енергетичний засіб	Марка сільсько-господарської машини							
1	Лущення стерні	600 га	CLAAS Arion 640C	ЛДГ-15	1,60	108,74	61,80	9,71	7	1	
2	Навантаження міңдобрив	30 т	Case IH Farmall 90 JX		1,00	7,00	30,00	1,00	7	1	
2	Транспортування добрив 0,05 т/га	30 т	Case IH Farmall JX 110	2ПТС-6	1,00	7,00	30,00	1,00	7	1	
3	Нарізання смуг з внесенням добрив 0,05 т/га	600 га	Case IH Steiger 400	Claydon Hybrid T6	3,20	298,67	45,00	13,33	7	1	
Всього за осінній період											
4	Транспортування насіння та добрив	60 т	Case IH Farmall JX 110	2ПТС-6	1,00	14,00	30,00	2,00	7	1	
5	Завантаження насіння та добрив	60 т	Case IH Farmall 90 JX		1,00	14,00	30,00	2,00	7	1	
6	Сівба кукурудзи	600 га	Case IH Steiger 400	Claydon Hybrid T6	3,20	298,67	45,00	13,33	7	1	
7	Транспортування води	120 т	Case IH Farmall JX 110	Western 20ART	1,00	21,00	40,00	3,00	7	1	
8	Оприскування посівів гербіцидами	600 га	Case IH Farmall JX 110	ОП-2000	1,00	75,00	56,00	10,71	7	1	
Всього по весняно-літньому періоду											
9	Збирання урожаю	600 га	Джон-Дір 9770S				24,22	24,77	7	2	
10	Транспортування зерна з поля на тік	4020 т	КАМАЗ-5320				80,00	50,25	7	1	
Всього по збиральному періоду											
ВСЬОГО						844,07		131,1			
В розрахунку на 1 га						1,41		0,22			
В розрахунку на 1 т						0,02		0,00			

Продовження табл. 3.4

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ВИРОЩУВАННЯ КУКУРУДЗИ НА ЗЕРНО (ТЕХНОЛОГІЯ Strip-till)											
Культура	Кукурудза на зерно	Норма висіву, пос.од.		0,09		Урожайність основної продукції, ц/га		67			
Сорт	ВН-63	Площа посіву, га		600		Валовий збір основної продукції, ц		40200,0			
Репродукція посіву	1	Сер. відстань перевезень, км		10		Урожайність побічної продукції, т/га		0,0			
Попередник	Ячмінь	Собівартість 1т-км, грн		0,369		Валовий збір побічної продукції, т		0,0			

№ п/п	Назва операції	Витрати основних виробничих ресурсів									
		затрати праці		дизельне паливо		ІНШІ ДОПЛАТ И	добрива та ЗЗР	насіння	послуги автопарку		РАЗОМ
		л-год	грн	кг	грн				грн	грн	
1	Лущення стерні	67,96	1 961,36	1 794,17	98 679,61	588,41					101 229,38
2	Навантаження міндобрив	7,00	260,89	30,00	1 650,00	78,27					1 989,16
2	Транспортування добрив0,05 т/га	7,00	202,02	92,40	5 082,00	60,61					5 344,63
3	Нарізання смуг з внесенням добрив0,05 т/га	93,33	3 478,53	6 160,00	338 800,00	1 043,56	600 000,00				943 322,09
	Всього за осінній період										1 051 885,25
4	Транспортування насіння та добрив	14,00	404,04	184,80	10 164,00	121,21					10 689,25
5	Завантаження насіння та добрив	14,00	521,78	52,50	2 887,50	156,53					3 565,81
6	Сівба кукурудзи	93,33	3 478,53	6 160,00	338 800,00	1 043,56	2 580 000,00	930 000,00			3 853 322,09
7	Транспортування води	21,00	606,06	323,40	17 787,00	181,82					18 574,88
8	Оприскування посівів гербіцидами	75,00	2 795,25	1 155,00	63 525,00	838,58	100 000,00				167 158,83
	Всього по весняно-літньому періоду										4 053 310,86
9	Збирання урожаю	346,82	15 013,87	7 800,00	429 000,00	4 504,16					448 518,03
10	Транспортування зерна з поля на тік	351,75		7 035,00	386 925,00				40 200	14 833,8	401 758,80
	Всього по збиральному періоду										850 276,83
ВСЬОГО		1 091,20	28 722,34	30 787,3	1 693 300,11	8 616,70	3 280 000,00	930 000,00	40 200	14 834	5 955 472,95
В розрахунку на 1 га		1,82	47,87	51,31	2 822,17	14,36	5 466,67	1 550,00	67,0	24,72	9 925,79
В розрахунку на 1 т		0,03	0,71	0,77	42,12	0,21	81,59	23,13	1,0	0,37	148,15

Визначення економічного ефекту та терміну окупності капіталовкладень

Якщо впровадження інновацій призводить до скорочення витрат виробництва або собівартості продукції – розрахунковий коефіцієнт економічної ефективності можна розрахувати за формулою:

$$E_p = \frac{U_e^B - U_e^{Ip}}{K}, \quad (3.1)$$

де U_e^B – річні експлуатаційні витрати які були до впровадження ІС; U_e^B - річні експлуатаційні витрати після впровадження ІС; K – всього капіталовкладень.

$$E_p = \frac{13195247 - 5955473}{5064500} = 1,43.$$

Враховуючи що умова $E_p \geq E_n$ виконується впровадження інформаційних систем є доцільним.

Визначимо величину економічного ефекту розраховуємо за формулою:

$$E_{ef} = (U_{\bar{o}} - U_{np}) - E_n(K_{np} - K_{\bar{o}}), \quad (3.2)$$

де: $U_{\bar{o}}, U_{np}$ – величина експлуатаційних витрат за базовим и запропонованим варіантом відповідно;

$K_{\bar{o}}, K_{np}$ – об'єм капітальних вкладень за варіантами, що порівнюються.

$$E_{ef} = (13195247 - 5955473) - 0,15 \cdot 5064500 = 6429454 \text{ грн.}$$

Визначимо період окупності додаткових капітальних вкладень при впровадженні удосконаленої системи оперативного управління за рахунок зниження експлуатаційних витрат:

$$T_{cn} = \frac{K_{np} - K_{\bar{o}}}{U_{\bar{o}} - U_{np}}, \quad (3.10)$$

$$T_{cn} = \frac{5064500}{13195247 - 5955473} = 0,7 \text{ року.}$$

ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено основні напрями підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Встановлено, що ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств гальмує відсутність стратегії сталого розвитку, військові дії в країні, блокування ринків збуту, наявність високих ризиків, неврегульованість деяких нормативно-правових питань.

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

1. Сільськогосподарська галузь є однією з провідних в економіці України. Від ефективності її функціонування залежить продовольча безпека країни, рівень життя на селі та стан економіки країни загалом. В умовах ринкової економіки питання конкурентоспроможності вітчизняних сільгоспвиробників є важливою задачею. Тому актуальним є пошук шляхів підвищення ефективності їх діяльності.

2. У контексті гострої конкурентної боротьби на аграрному ринку, сільськогосподарським підприємствам доцільно обрати стратегію інноваційного розвитку свого виробництва. Така стратегія передбачає впровадження новітніх технологій обробітку ґрунту й вирощування сільськогосподарських культур, нових високоврожайних та стійких до хвороб сортів рослин, а також цифровізацію та комп'ютеризацію виробничих процесів. Пріоритетними напрямами розвитку мають стати біотехнології, технології точного землеробства, концепція «розумного» сільського господарства з широким застосуванням цифрових інновацій. Саме орієнтація на інноваційність здатна забезпечити вітчизняним аграрним компаніям конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках та високу ефективність їхньої діяльності в сучасних умовах.

3. ПП «Агрофірма Могутнє» об'єднує кілька підприємств в Кіровоградській і Тернопільській областях. Загальна площа земельного банку господарства становить близько 10 тис. га. На даний час підприємство здійснює

свою діяльність на площі 1,5 тис. га. За кількістю працюючих ПП «Могутнє» відноситься до категорії малих підприємства мале (середня кількість робітників у 2022 році – 29 осіб). ПП Агрофірма «Могутнє» працює за принципами холдингу. Підприємства, що входять до складу Агрофірми «Могутнє», обробляють землю за технологією No-Till, (відсутність попередньої механічної обробки ґрунту). Посівні площі підприємства у 2022 році були воєкристиані наступним чином: під соняшник - засіяли 650 га, під кукурудзу - 600 га, під сою -150 га, під озиму пшеницю -200 га. Аналіз сильних і слабких сторін виявив, що підприємство має значний потенціал для розвитку і нарощування виробництва сільськогосподарської продукції за умови припинення військових дій та стабілізації економічного стану в Україні.

4. Дослідження внутрішніх переваг та недоліків сільськогосподарського підприємства показало, що воно володіє значними можливостями для поступального розвитку та нарощування обсягів виробництва продукції рослинництва й тваринництва. Реалізації цього потенціалу наразі перешкоджає тривалий воєнний конфлікт на сході країни, що призводить як до безпосередніх втрат та руйнувань, так і до дестабілізації національної економіки. Однак у разі припинення активної фази бойових дій та поступової нормалізації соціально-економічної ситуації, підприємство матиме всі шанси для стійкого зростання обсягів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. Цьому також сприятиме реалізація комплексу заходів щодо підвищення ефективності, запропонованих у даній роботі.

5. У період з 2020 по 2022 рік фінансово-господарська діяльність досліджуваного сільськогосподарського підприємства була прибутковою, проте спостерігалася негативна тенденція до поступового скорочення обсягів прибутку. Зокрема, розмір отриманого прибутку з року в рік зменшувався майже на 51%. Аналіз ефективності використання основних виробничих ресурсів засвідчив погіршення показників щодо основних фондів, земельних угідь та матеріальних запасів. Водночас, показники рентабельності перебували на досить низькому рівні та знизилися на 77,3%. На таку ситуацію вплинули як

несприятливі погодно-кліматичні чинники, так і кризові тенденції в економіці країни, спричинені пандемією COVID-19 та військовою агресією росії. Проте підприємство має потенціал для подолання тимчасових труднощів та відновлення ефективної діяльності за умов покращення загальної ситуації.

6. Для запобігання подальшого негативного сценарію функціонування ПП «Могутнє» основними напрямками збільшення доходів підприємства у майбутньому повинні бути: вихід на нові ринки збуту, запровадження поступового переходу сільськогосподарського підприємства від технології обробітку ґрунту No-till на Strip-till та впровадження системи оперативного моніторингу полів. А також, насамперед, вдосконалення правової бази функціонування аграрного бізнесу, політична та економічна стабільність в країні та закінчення бойових дій.

7. Після оцінки наявної технології обробітку ґрунту на підприємстві було запропоновано впровадження двох інноваційних технологій: технологія обробітку ґрунту Strip-till, дистанційне зондування полів за допомогою EOSDA Crop Monitoring.

8. Запропоновані шляхи підвищення ефективності діяльності на сільськогосподарському підприємстві ПП «Могутнє» при його впровадженні дозволять створити річний економічний ефект у розмірі 6429454 грн. при періоді окупності менше року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Експорт і динаміка розвитку АПК за 30 років: тваринництво, рослинництво і торгівля. Агрополіт - гаряча агрополітика. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/910-dinamika-rozvitku-ukrayinskogo-apk-ta-eksportu-za-30-rokiv> (дата звернення: 23.11.2023).
2. Сільське господарство – основа зростання ВВП. LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/586602_silke_gospodarstvo-osnova.html (дата звернення: 30.11.2023).
3. Журнал Агросвіт - наукове фахове видання з питань економіки. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/12_2019/4.pdf (дата звернення: 28.11.2023).
4. Економічна правда. Експорт з України під час війни: як змінилась структура постачань української продукції за кордон. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/24/692959> (дата звернення: 29.11.2023).
5. Усюк Т., Фаріон Л. Institutional Repository of Polissia National University: Главная страница. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9423/3/eapk_2018_02_p_64_70.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
6. Куценко А. В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємств споживчої кооперації України : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2007. 205 с.
7. Repository Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics: Главная страница. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/14095/1/Xivrenko.pdf> (дата звернення: 14.11.2023)
8. Якимчук Т.В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах / Т.В. Якимчук. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtpdf

9. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. 3-тє вид. ИД «Вильямс», 2010. 672 с.
10. Рац О.М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О.М. Рац // Економічний простір: Зб. наук. праць. – 2008. – №15. – С. 275-285.
11. Красник В. В. Управління електрогосподарством підприємств: виробничо-практичний посібник / В. В. Красник, – К.: Знання, 2018. – 97 с.
12. Журнал Агросвіт - наукове фахове видання з питань економіки. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9-10_2022/2.pdf (дата звернення: 27.11.2023).
13. [https://www.tandfonline.com/servlet/linkout?suffix=CIT0067&dbid=16&doi=10.1080%2F1331677X.2021.1877167&key=10.1007%-2Fs10551-014-2051-9European Green Deal](https://www.tandfonline.com/servlet/linkout?suffix=CIT0067&dbid=16&doi=10.1080%2F1331677X.2021.1877167&key=10.1007%-2Fs10551-014-2051-9European%20Green%20Deal). URL: https://ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en. (дата звернення: 18.10.2023).
14. Sustainable development in the European Union. Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. 366 p
15. Ukraine and FAO sustainable food systems for food security and nutrition. URL: <https://www.fao.org/about/en/> (дата звернення: 18. 10.2023).
16. Какая разница между strip-till, no-till и mini-till. Direct.Farm. URL: <https://direct.farm/post/kakaya-raznitsa-mezhdu-striptill-notill-i-minitill-9555> (дата звернення: 21.11.2023).
17. No-till, Strip-till или Mini-till: что лучше для экологии и продуктивнее для агрария?. Latifundist.com. URL: <https://latifundist.com/blog/read/2743-no-till-strip-till-ili-mini-till-cto-luchshe-dlya-ekologii-i-produktivnee-dlya-agrariya> (дата звернення: 29.11.2023).
18. Технологія вирощування кукурудзи за системами no-till і strip-till. Статті компанії «Завод Ремсинтез - сівалки, плуги, культиватори, катки, борони та насіння». URL: <https://remsintez.com.ua/ua/a430513-tehnologiya-viroschuvannya-kukurudzi.html> (дата звернення: 29.11.2023).

19. Господарський кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 06.12.2023).
20. Огляд непрямих втрат від війни в сільському господарстві України. Другий випуск, 10 листопада 2022. URL: <https://minagro.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/lossesreporti>.
21. Наповнюють бюджет і годують. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/napovnyuyut-byudzheth-i-goduyut/>
22. Тарас Висоцький: Окупанти крадуть в українських аграріїв зернові, олію, овочі та сільгосптехніку. URL: <https://minagro.gov.ua/news/visockij-okupanti-kradut-v-ukrayinskih-agra>
23. Винниченко Н. В. Стратегічний аналіз розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Н. В. Винниченко, І. О. Семенець // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» . - 2017. - № 1(2). - С. 35-38. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1\(2\)__10](http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_1(2)__10)

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
Підприємство <u>ПП "Могутнє"</u>	за ЄДРПОУ	21	01	01
Територія <u>м.Кропивницький</u>	за КАТОТГГ ¹	30285925		
Організаційно-правова форма господарювання <u>приватне</u>	за КОПФГ			
Вид економічної діяльності <u>с/г виробництво</u>	за КВЕД	01.11		
Середня кількість працівників ² _____	32			
Адреса, телефон <u>Київська обл. Вишгородський р-н с.Глібівка Урочище Лугове б.1-А</u>				

Одиниця виміру: тис. грн.

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на ____ рік ____ 20_20_ р.

Форма N 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	10043	8074
первісна вартість	1011	11761	14010
знос	1012	1718	5936
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020	61	
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	10104	8074
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	12852	28780
Поточні біологічні активи	1110	1696	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11977	8213
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	3578	1226
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	30103	38219
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	40207	46293

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3276	3276
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	4662	7234
Резервний капітал	1415	8220	8378
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7416	9936
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	23574	28824
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	14641	16326
розрахунками з бюджетом	1620	313	104
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	9	9
розрахунками з оплати праці	1630	57	104
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	1613	926
Усього за розділом III	1695	16633	17469
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	40207	46293

Керівник

Головний бухгалтер

(Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року N 627, від 9 липня 2021 року N 385)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

		КОДИ		
		22	01	01
		30285925		
		01.11		

Підприємство	ПП "Могутнє"	за ЄДРПОУ
Територія	м.Кропивницький	за КАТОТТГ ¹
Організаційно-правова форма господарювання	приватне	за КОПФГ
Вид економічної діяльності	с/г виробництво	за КВЕД
Середня кількість працівників ²		28
Адреса, телефон	Київська обл. Вишгородський р-н с.Глібівка Урочище Лугове б.1-А	

Одиниця виміру: тис. грн.

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на ____ рік ____ 20_21_ р.

Форма N 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005		2024
Основні засоби	1010	8074	26350
первісна вартість	1011	14010	37351
знос	1012	5936	11001
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	8074	28374
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	28780	23485
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	8213	28461
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		289
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1226	751
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	38219	52986
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	46293	81360

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3276	3276
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	7234	8141
Резервний капітал	1415	8378	11777
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9936	27769
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	28824	50963
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	16326	29124
розрахунками з бюджетом	1620	104	80
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	9	19
розрахунками з оплати праці	1630	104	274
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	926	900
Усього за розділом III	1695	17469	30397
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	46293	81360

Керівник

Головний бухгалтер

(Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року N 627, від 9 липня 2021 року N 385)

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку
1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

		КОДИ		
		23	01	01
		30285925		
		01.11		

Підприємство	ПП "Могутнє"	за ЄДРПОУ
Територія	м.Кропивницький	за КАТОТТГ ¹
Організаційно-правова форма господарювання	приватне	за КОПФГ
Вид економічної діяльності	с/г виробництво	за КВЕД
Середня кількість працівників ²		28
Адреса, телефон	Київська обл. Вишгородський р-н с.Глібівка Урочище Лугове б.1-А	

Одиниця виміру: тис. грн.

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на ____ рік ____ 20__22__ р.

Форма N 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000		
первісна вартість	1001		
накопичена амортизація	1002		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	2024	6063
Основні засоби	1010	26350	22483
первісна вартість	1011	37351	37755
знос	1012	11001	15272
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	28374	28546
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	23485	39728
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	28461	34005
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130		
з бюджетом	1135		
у тому числі з податку на прибуток	1136		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	289	423
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	751	1325
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	52986	75481
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	81360	104027

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	3276	3276
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	8141	20438
Резервний капітал	1415	11777	15210
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	27769	26126
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Усього за розділом I	1495	50963	65050
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595		
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	29124	36720
розрахунками з бюджетом	1620	80	593
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	19	26
розрахунками з оплати праці	1630	274	205
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	900	1433
Усього за розділом III	1695	30397	38977
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	81360	104027

Керівник

Головний бухгалтер

(Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 року N 627, від 9 липня 2021 року N 385)

Підприємство ПП "Могутнє"

(найменування)

Дата (рік, місяць, число) 21 01 01
за ЄДРПОУ

КОДИ		
21	01	01
30285925		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)за рік 20_20_ р.

Форма N 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	41893	55466
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	27288	25691
Валовий:			
прибуток	2090	14605	29775
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	1876	2500
Витрати на збут	2150	11605	25436
Інші операційні витрати	2180	125	131
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	999	1708
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	82	582
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	917	1126
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	917	1126
збиток	2355	()	()

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	22669	30061
Витрати на оплату праці	2505	1726	2288
Відрахування на соціальні заходи	2510	380	505
Амортизація	2515	4219	5597
Інші операційні витрати	2520	11981	15889
Разом	2550	40975	54340

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

Підприємство ПП "Могутнє"

(найменування)

Дата (рік, місяць, число) _____
за ЄДРПОУ

КОДИ		
22	01	01
30285925		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за _____ рік _____ 20_21_ р.

Форма N 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	56820	41893
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	44690	27288
Валовий:			
прибуток	2090	12130	14605
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120		
Адміністративні витрати	2130	2115	1876
Витрати на збут	2150	9107	11605
Інші операційні витрати	2180	429	125
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	479	999
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270		82
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	479	917
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	479	917
збиток	2355	()	()

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	21272	22669
Витрати на оплату праці	2505	1878	1726
Відрахування на соціальні заходи	2510	413	380
Амортизація	2515	5066	4219
Інші операційні витрати	2520	23499	11981
Разом	2550	52128	40975

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер

Підприємство ПП "Могутнє"

(найменування)

Дата (рік, місяць, число) _____
за ЄДРПОУ

КОДИ		
23	01	01
30285925		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

за _____ рік _____ 20_22_ р.

Форма N 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	49609	56820
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	38721	44690
Валовий:			
прибуток	2090	10888	12130
збиток	2095	()	()
Інші операційні доходи	2120	24	
Адміністративні витрати	2130	2403	2115
Витрати на збут	2150	7358	9107
Інші операційні витрати	2180	700	429
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	451	479
збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240		
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270		
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	451	479
збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300		
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	451	479
збиток	2355	()	()

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465		

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	26027	21272
Витрати на оплату праці	2505	2194	1878
Відрахування на соціальні заходи	2510	483	413
Амортизація	2515	4271	5066
Інші операційні витрати	2520	16207	23499
Разом	2550	49182	52128

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Головний бухгалтер



Ім'я користувача:
Сисоліна Наталія

ID перевірки:
1016108332

Дата перевірки:
14.02.2024 20:01:49 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
14.02.2024 20:29:51 EET

ID користувача:
100005705

Назва документа: Кваліф_р-та_Зеленько ЕА-22м1,4

Кількість сторінок: 96 Кількість слів: 13298 Кількість символів: 108001 Розмір файлу: 2.18 MB ID файлу: 1015832269

600 слів позначені як "вилучені" та не враховуються у підрахунку слів

19% Схожість

Найбільша схожість: 5.36% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1015795514)

10.9% Джерела з Інтернету	509	Сторінка 98
13.3% Джерела з Бібліотеки	45	Сторінка 103

0.13% Цитат

Цитати	1	Сторінка 104
--------	---	--------------

Не знайдено жодних посилань

0.05% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.04% Вилучення з Інтернету	83	Сторінка 105
0.01% Вилученого тексту з Бібліотеки	9	Сторінка 105

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи	6
------------------	---